

ÖZELBİL

ALBERT CAMUS

SIKIYÖNETİM

Türkçesi: Bertan
Onaran

U Y A R I

1941 yılında, Barrault'nun aklına, bir zaman* lar Antonin Artaud'nun da kafasını kurcalamış bulunan, vebayla ilgili bir gösteri düzenleme fikri gelmiş. Sonraki yıllarda, bunun için Daniel de Foe'nin VEBA YILI GÜNLÜĞÜ'nü sahneye uygulamayı daha akla yakın bulmuş. Ve böyle bir uygulamanın taslağını çizmiş.

Benim de aynı konuda bir roman yazmakta olduğumu öğrenince, bu taslağa uygun konuşma yazmamı önerdi bana. Benimse daha başka düşüncelerim vardı, özellikle Daniel de Foe'yu bir yana bırakıp Barrault'nun ilk tasarısı üzere rinde çalışmak istiyordum.

Aslında, yapılacak şey, 1948 yılı seyircilerinin yakalayabileceği bir efsane düşünmekti. Sıkı Yönetim işte bu denemenin ürünüdür ve benim, üzerinde durulmaya değer olduğunu sanmak gibi bir zayıf yanıf var.

Yalnız:

1 - Şurası açıkça bilinmelidir ki, bütün söylenenlere karşın, Sıkı Yönetim, Veba adlı romanının oyunlaştırılmışı değildir.

2 - Bu, geleneksel yapıda bir oyun olmayıp, şiirsel monologdan başlayarak sözsüz oyunu, beylik diyalogu, kaba güldürüyü ve koroyu da kapsayarak takım oyununa dek bütün dramatik *anlatım* yollarını kaynaştırmayı amaçlayan bir gösteridir.

3- Gerçi bütün metni ben yazdım, ama Bar- rault'nun adı da, pek haklı olarak benimkine eklenmeliydi. Ancak, saygıdeğer bulduğum nedenlerden ötürü, bu iş gerçekleştirilemedi. Bununla birlikte, Jean-Louis Barrault'ya dilmaçlık etmekten öte bir şey yapmadığımı açıkça belirtmek isterim.

20 Kasım 1948.

A.C.

KİŞİLER

VEBA
BN. YAZMAN NADA VİCTORİA YARGIÇ
YARGICIN KARISI
DIEGO
VALİ
KADI
5 KENTLİ KADIN 7 KENTLİ ERKEK 4
MUHAFİZ CENAZEÇİ

SIKIYÖNETİM

İlk kez, 27 Ekim 1948'de, "Madeleine Renaud-Jean-Louis Barrault Topluluğu" tarafından, Simonne Volterra'nın yönettiği Marigny Tiyatro- su'nda oynanmıştır.

Sahne müziği: *Arthur Honegger*. Dekor ve giysiler: *Balthus*.
Sahneye koyan: Jean-Louis Barrault.

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

Alârm düdüğünü andıran tız bir müzik.

Perde açılır. Sahne karanlıktır.

Perde açıldıktan sonra da, başlangıçtaki müzik, derinden derine işitilir.

Birden, sağda beliren bir kıvruklu yıldız ağır ağır sola doğru kayar.

Kıvruklu yıldız. Karagöz oyum- nundaki gibi surf gölge halinde gözükken, surlarla çevrili bir İspanyol kentini aydınlatır; surların dibinde, başlarını yıldız doğru çevirmiş, sırtları seyircilere dönük, hiç kıpırdamadan duran insanlar vardır. Saat dördü vurur. Konuşmalar mırultu biçimindedir, büyük güçlükle anlaşılmaktadırlar.

- Dünyanın sonu geldi!
- Hayır, aslanım, hayır!
- Ya dünya batarsa...
- Hayır, aslanım, hayır. Dünya batarsa batsın, ama İspanya kalsın!

- İspanya da batabilir.
- Diz çök!
- Kötülük habercisi bu yıldız!
- _ ispanya batmasın, aslanım, İspanya batmasın!

İki üç baş, seyircilere döner. Bir iki kişi çekingen hareketlerle yer değiştirir, sonra yeniden hareketsizleşir. Derinden gelen boğuk sesler tizleşir, gittikçe belirlenleşerek herkesin anlayabileceği, gözdağı verici bir müzik haline gelir. O arada, kıvruklu yıldız da alabildiğine büyür. Bir tüfek gibi ansızın patlayan bir kadın çılgın müziği susturup kıvruklu yıldızı eski boyutlarına kavuşturur. Kadın soluk soluğa uzaklaşır. Alan da bir kaynaşma başgösterir. Daha bir tizleşen ve yükselen konuşmalar, yine de pek iyi seçilmemektedir.

- Savaş belirtisi bu!
- Hiç kuşkusuz öyle!
- Ne savaş belirtisi, ne bir şey.
- Yoruma göre değişir.
- Yeter. Sıcak bastırdı.
- Kadiz sıcak bu.
- Yeter dedik.
- Çok hızlı ötüyor.
- Kulakları sağır ediyor.
- Kentin üstüne kara yazgı çöktü besbelli!
- Ah, Kadiz, ah! Senin tepene çöken kara talih bu!
- Kesin artık! Susun!

*Gözlerini yeniden kayırlı yıldız çevirirler;
bu sırada, sivil muhafızların komutanı olan
subayın sesi duyulur, hem de açık seçik.*

SUBAY - Hadi evlerinize! Göreceğinizi gördünüz, bu kadarı yeter. Yok yere şamata ediyorsunuz. Bir sürü gürültü, sonu boş. Ne olursa olsun, Kadız Kadız'dır.

BİR SES - Yine de bir belirtidir bu. Belirtilirse boşuna değildir elbet.

BİR SES - Hey ulu ve korkunç Tanm!

BİR SES - Belirtisi melirtisi bu; yakında savaş patlayacak.

BİR SES - Be hey uyuzlar, çağımızda kim inanıyor böyle belirtilere! ŞükürTannya, hepimiz akılcı insanlarız.

BİR SES - Evet, onun için kafamızı taşlara vuruyoruz zaten.

Domuzdan farkımız yok be. Domuzlarıysa, mezbaha paklar!

SUBAY - Hadi evlerinize! Savaş sizin değil, bizim işimiz.

NADA - Amanın! Keşke öyle olsa! Subaylar yataklarında can verirken, kılıç sallamak bize düşer hep!

BİR SES - Nada gelmiş, Nada. Kentin alığı burda arkadaşlar!

BİR SES - Bana bak, Nada, sen bilirsin böyle şeyleri. Anlamı ne bunun?

NADA - (*sakattır*) Diyeceklerimden hoşlanmazsınız ki. Oturup alay edersiniz. Gidin öğrenciye sorun, yakında doktorasını verecek. Ben şişemle konuşurum (*cebinden çıkardığı şişeyi kafasına diker*).

BİR SES - Hey Diego, ne demek istiyor bu adam?

DİEGO - Ne önemi var sizin için? Siz yüreğinizi pek tutun, yeter.

BİR SES - Sivil muhafızların başına sorun.

SUBAY - Muhafızların başı toplum düzenini bozduğunuz kanısında.

NADA - Sivil muhafızlar talihli valla. Son derece yalın düşünceleri var adamların.

DIEGO - Bakın bakın, yine başlıyor...

BİR SES - Hey ulu ve korkunç Tanırım!

Uğultu yeniden başlar. Kıvrıktu yıldız bir kez daha geçer.

- Yeter!
- Bitsin artık!
- Kadiz!
- Geçerken ıslık çalıyor!
- Karayazgı bu...
- Kentin üstüne çöken...
- ~ Kesin artık! Susun!

Saat beşi vurur. Kıvrıktu yıldız gözden yiter. Gün ağarır.

NADA - (*surların köşesine yerleştirilmiş koruma taşına foslanmış, alaylı bir sesle konuşmaktadır*) Dinleyin baka lım! Eğitim ve bilgi yönünden bu kenti aydınlatan, nesnelere hoşlanmadığı, onurda falan da tiksindiği için kendini içkiye veren, küçümseme özgürlüğünden vazgeçmediği için herkesin alaya aldığı ben, yani Nada, şu bayram fişeginden sonra, parasız bir uyarda bulunayım sizlere. Haber vereyim ki, o an gelip çattı, her geçen saniye daha da gelip çatmakta. Yalnız, unutmayın ki, zaten nicedir derdin göbeğindeydik. Ama bunu farkedecek bir ayağa gerek vardı. Peki, nedir gelip çatan? Bunu bulmak sizlere düşer akıllı uslu kişiler, Kendi payıma, ben yargımı çoktan ver-

dim ve ilkelerime sıkı sıkıya bağlıyım, ölim de yaşam kadar değerlidir, insanoğlu, başkalarını yakmakta kullanılacak ateşin odunudur. İnanın bana, yakında başınız derde girecek. Şu kuyruklu yıldız kötüyü işaretler. Olacakları önceden haber veriyor size!

İnanmıyorsunuz değil mi? Bekliyordum bunu. Üç adımlık yürüyüşünüzü yaptınız, sekiz saatlik çalışmanızı bitirdiniz, iki karınızın gereksinmelerini giderdiniz mi, her şey yolunda sanırsınız. Oysa düzen içinde değil, koyun gibi sırada yaşamaktasınız. O tepkisiz suratlarınızla ip gibi dizildiniz mi, her türlü yıkıma hazırsınız demektir. Hadi bakalım, aslanlarım, uyarma yapıldı, içim rahat Gerisi için tasalanmayın sakın, yukarıda sizleri düşünüyorlar nasıl olsa. Bunun da ne demek olduğunu bilirsiniz: yukarılar hatır gönül tanımazlar pek!

YARGIÇ CASADO -Tann'ya dil uzatma, Nada. Nicedir çizmeden yukarı çıkarak söz ediyorsun yukardan.

NADA - Aman yargıç, Tanrı adımı ağzıma aldım mı hiç? Bütün yaptıklarım onaylanın. Ben de kendime göre bir yargıcım. Kitaplarda, Tann'ın kurbanı- olmaktansa, suçortağı olmanın çok daha yarar sağladığım okudum. Ayrıca, bu işin Tanrı'yla ilişkisi bulunmadığı kanısındayım. İnsanlar cam çerçeve, kafa klimaya başladılar mı, bu işlerden anlayan Tann bile yanlarında dükkü çocuk kalıyor.

YARGIÇ CASADO - Hep şu ahlaksızlar çekiyor Tann'ın yıldırımlarını üstümüze. Çünkü, az önceki uyarma buna işaretli. Ama bu işaretler ancak yürekleri kokuşmuş olanlardır. Daha korkunç şeylerin gelmesinden korkup, günahlarınızı bağışlaması için Tann'ya yakarın. Diz çökün hemen! Diz çökün diyorum size!

Nada'dan başka herkes diz çöker.

YARGIÇ CASADO - Tann'dan korte, Nada, kork ve diz çök.

NADA - Dizimin biri tutuk olduğundan, istesem de çökemem. Korkmaya gelince, her şeyi, hattâ en kötüsünü, yani sizin ahlâkınızı bile göze aldım.

YARGIÇ CASADO - Be hey uğursuz adam, hiçbir şeye inanmaz mısn sen?

NADA - Hayır, şaraptan başka, yeryüzündeki hiçbir şeye inanmam. Gökteyse inandığım bir şey yoktur.

YARGIÇ CASADO - Ulu Tannm, görüyorsunuz ki ne dediğini bilmiyor, günahını bağışlayıp dini bütün evlâtlarınızın bulunduğu kentimizi esirgeyin.

NADA -*Ita missa est.* (*) Bana bak, Diego, hani şu üstünde kuyruklu yıldız resmi bulunan şaraplardan bir şişe alıp armağan etsene bana. Sonra da sevdalarını anlatsın, ha.

DIEGO - Yargıcın kızıyla evleneceğim, Nada. Onun için, böyle babasına dil uzatmamamı isterim. Ona dil uzatmak, bana hakaret sayılır.

Borular çalınır. Yanında muhafızlarla bir çavuş girer.

ÇAVUŞ - Valinin buyruğu. Herkes evine, işinin başına dönecek. İyi yönetim, hiçbir olayın geçmediği yönetimdir. Eskiden olduğu kadar rahat edebilmek isteyen valimizin arzusu da kendi ilinin sınırları içinde hiçbir olayın geçmemesidir. Bu yüzden, Kadizlilere duyurulur ki, bugün üstünde durulmayı gerektiren, insanı heyecanlandıracak hiçbir şey olmamıştır. Dolayısıyla, şu andan, yani saat altıdan sonra, herkes kent üzerinden herhangi bir kuyruklu yıldızın geçmiş olduğu haberine inanmayacaktır. Bu karara aykırı davranan, kuyruklu yıldızlardan, yıldızlar

(*) O da böylece gönderildi.

evreninin bir görüngüsü gibi değil de başka bir şeymiş gibi söz eden her kentli, yasalar uyanınca, şiddetle cezalandırılacaktır.

Yine borular çalınır. Çavuş çekilir.

NADA - Ee, Diego, ne diyorsun bu işe? Harika bir buluş değil mi!

DIEGO - Budalalık derim! Yalan söylemek budalalığın ta kendisidir.

NADA - Hayır, bu da bir siyasettir. Ve her şeyi ortadan kaldırma ereğini güttüğü için, ben bu siyaseti onaylıyorum. Ah, ah, ne iyi bir valimiz var!. Bütçesi açık olsa, karısı kendisini aidatsa bile, bir buyrukla açığı ortadan kaldırır, çiftleşmeyi yadsır. Boynuzlu musunuz? bir karnameyle karınızı size bağlan; ayaklarınız mı tutmu yor? dilediğiniz gibi koşup yürüyebilirsiniz; ve sizlere gelince, Allahın körleri, gözünüzü dört açıp bakın: doğruyu görme saati gelip çam!

DIEGO - Bana bak şom ağızlı, kötü şeyler söyleyip durma! Senin doğruyu görme saau dediğin, ecel saati galiba!

NADA - Elbette. Hem de bütün dünyanın ecel saati!. Ah, ah! keşke bütün dünyayı, ayaklan üstünde tir tir titre yen, ufacık gözleri kinle ışıldayan, pembe burnuna salyadan bir işleme kondurulmuş kızgım bir boğa gibi karşımda görebilseydim. Ah, ah! Ne müthiş bir ân olurdu bu. Şu buruşuk el bir ân bile duraksamaz, atar damar bir saniyede kesilir ve koca hayvan, yıldırım çarpmış gibi küt diye yıkılır, sonu gelmez uzay içerisinde zamanın karanlıklarına dalar giderdi!

DIEGO - Pek çok şeyi horgörüyorsun, Nada. Öyle bol keseden harcama horgörünü, ilerde gerekebilir.

NADA - Hiçbir şeye gereksinmem yok benim. Ölene

dek, her şeyi horgöreceğim. Ve yeryüzündeki hiçbir şey, ne krallar, ne kuyruklu yıldızlar, ne ahlâk benden uscün ola mayacak!
DIEGO - Yavaş ol! O kadar yükseğe çıkma. Daha az sevilisin o zaman.

NADA - Hiçbir şey istemediğim için, her şeyin üstündeyim artık.

DIEGO - Hiç kimse onurun üstüne çıkamaz.

NADA - Onur da neymiş, oğul?

DIEGO - Beni ayakta tutan şey.

NADA - Onur, geçmiş ya da gelecek yıldızlara ilişkin bir görüngüdür. Yokedelim onu.

DIEGO - Peki, Nada, nasıl istersen öyle olsun, ama gitmem gerekiyor. Kız beni bekliyor. Onun için de, sözünü elliğin büyük yıkıma inanmıyorum. Ben mutlu olmaya bakmak zorundayım. Buysa, köylerin ve kentlerin baş içinde olmasını gerektiren, ömürlük bir çalışmadır.

NADA - Daha önce de söyledim, oğul, son saat gelip çattı. Sakın umuda kapılma. Güldürü pek yakında başlayacak. Benim bile, çarşıya koşup evrensel kıyımın onuruna iki tek atacak vaktim ancak var.

Işıklar söner.

GİRİŞİN SONU

*Işıklar yanar. Genel bir hareketlilik
göze çarpmaktadır. Davranışlar daha
canlı, gidiş gelişler daha hızlıdır. Müzik.
Diikkâncılar kepenklerini indir- mekte,
dekorun ön yüzünü alıp götürmektedirler.
Arkadan pazaryeri ortaya çıkar.
Balıkçıların yönetimindeki halk korosu,
büyük bir heyecanla, yavaş yavaş alanı
doldurmaktadır.*

KORO - Hiçbir şey olmuyor, hiçbir şey olmayacak.
Balığa gelin, taze balığa! Korkunç bir yıkım değil, yazın
getirdiği bereket bu! (*sevinç çığlıkları.*) Daha bahar biter

bitmez, yıldırım hızıyla göğe doğru savrulan yazın alun sansı portakalı mevsimin doruğunda boy gösteriyor ve tam İspanya'nın tepesinde yarılp balını akıtıyor, bu arada, yeryüzünün bütün yazlarında görülen meyveler, şekeri elinize yapışan üzümler, tereyağ gibi sapsan kavunlar, ballı incirler, alev alev yanan kayısılar bir anda tezgâhlarımıza seriliyor, (*jevinç çığlıkları.*) Hey meyveler, hey! Onlar, sıcaktan masmavi kesilmiş çayırların üstünde, irili ufaklı ve güneşli binbir kaynağın arasında su ve şekerle ağırlaşmaya başladıktan tarlalardan yola çıkıp uzun bir yolu koşarak geçtikten sonra sorgun ağacından yapılmış sandıklar içersinde varırlar bu tezgâhlara; aralarından fişkırdıkları kaynaklarsa, yavaş yavaş biraraya toplanmış, köklerin ve gövdelerin özlemle beklediği, alıp meyveye dek taşıdığı bir gençlik suyu haline gelmiş, kummak bilmeyen bir bal. çeşmesi gibi ağır ağır meyvenin içine akmış, onu gün günden etlendirip ağıuacıtırmışlardır.

Meyveler, her geçen giin biraz daha, biraz daha ağırlaşmıştır! Öyle ki, sonunda gökten suya düşmüş, bereketli çimenler arasında yuvarlanmaya başlamış, teknelere binmiş, yollara düşmüş ve halkların neşeli çığlıklarıyla yazın tiz bora sesleri arasında (*kısa boru sesleri*), toprakananın her zamanki gibi yumuşacık olduğunu, besleyici göğün bolluk getirmek üzere tam vaktinde kararlaştırılan yere geldiğini göstermek için insanların yaşadıkları kentlere akin etmişlerdir. (*Hep birden sevinçle bağırıyorlar.*) Hayır, hayır, hiç bir şey olmayacak. İşte yıkım değil, yaz ve bolluk. Kışa daha çok var, katı ekmekler de ancak yarın yenecek! Bugünse, irili ufaklı balıklar, sardalyalar, küçük İstakozlar, balıklar, balıklar, hem de sakın denizlerden getirilmiş balıklar, biberli, nefis peynirler var! Keçi sütü köpük köpük, beyaz kâğıttan tacıyla meimer tezgâhın üstünde yatan kanlı, yonca kokulu etse, insanoğlu miğdesine indirip ağır ağır sindirsin diye kanı, Özsuyunu

ve güneşi onun ayağına getirmekte. Kupalara, kupalara!
Mevsimlerin şerefine içelim. Kendimizden geçene dek içelim,
hiçbir şey olmayacak çünkü!

*Haykırışlar. Sevinç çılgınlıkları. Borular. Müzik
eşliğinde, pazar yerinin her bir yanında ayrı
bir şey olmaktadır.*

BİRİNCİ DİLENCİ - Bir sadaka, beyim, bir sadaka, nineciğim!
İKİNCİ DİLENCİ - İş işten geçmeden vermek iyidir!
ÜÇÜNCÜ DİLENCİ - Anlıyorsunuz işte halimizi.
BİRİNCİ DİLENCİ - Herkes biliyor ki, hiçbir şey olmadı burda.
İKİNCİ DİLENCİ - Ama birşeyler olur belki. *(Yanımdan geçen
adamın saatim aşırır.)*
ÜÇÜNCÜ DİLENCİ - Aman sadakanızı ihmal etmeyin. Önlem
önlemdir.

Balıkçılarn orda.

BALIKÇI - Karanfil gibi taze balıklarım var! Deniz çiçeği bunlar,
deniz! bir de kalkmış beğenmiyorsunuz!
YAŞLI KADIN - Senin deniz çiçeği dediğin, köpek ölüsüne
benziyor!
BALIKÇI - Köpek ölüsü mü! Bana bak, büyücü kan, sei gelene dek
köpek ölüsü girmemişti bu dükkâna!
YAŞLI KADIN - Ay, ay, piç kurusuna bak! Ak saçlanmdan utan
ayol!
BALIKÇI - Hadi dışan, uğursuz kan, dışan!

*Herkes, eli dudağında, taş kesilir. Victoria'nın
penceresi. Victoria parmaklık ardında, Diego
ise pencere di-*

bindedir,

DIEGO - Ne çok oldu görüşmeyeli!

VICTORIA - Deli, daha bu sabah, on birde görüştük
ya!

DIEGO - Evet, ama baban da yanımızdaydı!

VICTORIA _ Babam olur dedi. Bizse, olmaz demesini
bekliyorduk.

DIEGO - Dosdoğru üstüne gidip gözlerinin içine bakmakla
akıllılık ettim.

VICTORIA - Evet, öyle. O düşünürken gözlerimi yummuş,
içimin ta derinliklerinden gelen, gittikçe hızlanan ve her yanıma
zangır zangır titreten bir at sürüsünün ayak seslerini dinliyordum.
Sonra babam evet dedi. Ancak o zaman açtım gözlerimi. Dünyanın
ilk sabahıydı bu. Biz odanın bir köşesindeydik, bulunduğumuz
yerden, aşkın hâlâ ürperen, ama az önceki heyecanı adatmış kara
saçlarını gönlüm. Herkes bizi bekliyordu.

DIEGO - Ben ne kördüm, ne de sağır. Ama kanımın tatlı
eşinmesinden başka bir şey duymuyordum. Sevincim ansızın
sabırsızlığını yitirmişti. Ey ışıklar kenti, toprakana bizleri koynuna
çağırana dek, ömür boyu seni bana verdiler işte. Yarın birlikte yola
çıkacağız, aynı terkiye bineceğiz.

VICTORIA - Evet, başkalarına çılgınca gelsa bile, bizim
dilimizden konuş. Yann dudaklarımdan öpeceksin beni.
Dudaklarına baktıkça yanaklarım tutuşuyor. Söylesene, Güney yeli
mi bu esen?

DIEGO - Evet, Güney yeli, ve estikçe beni de kavuruyor. Neide
acaba bu yangını söndürecek çeşme?

Diego pencereye yaklaşır, Victoria
parmaklıkların arasından kollarını uzatıp ona
sanir.

VICTORIA - Ah! Canımı *yakıyor* sen i bu kadar sevmek!
Yaklaşsana biraz daha.

DIEGO - Ne güzelsin!

VICTORIA - Ne güzelsin!

DIEGO - Badem aklığım verebilmek için neyle yıkıyorsun bu yüzü?

VICTORIA - Duru suyla, arkasından da sevdanın çekiciliği ekleniyor!

DIEGO - Saçların geceler kadar serin!

VICTORIA - Her gece pencerede seni beklediğim içindir.

DIEGO - Duru su mu, yoksa gece mi verdi tenine bu limon çiçeği kokusunu?

VICTORIA - Hayır, ne o, ne bu, sevginin yeli, böyle çiçeğe bezedi beni, hem de bir gecede!

DIEGO - Çiçekler dökülecek ama!

VICTORIA- Meyveler seni bekliyor!

DIEGO - Günün birinde kış gelecek!

VICTORIA - Evet, ama senin yanında. İlk gün bana söylediğin türküyü anımsıyor musun? O dediklerin hâlâ doğru değil mi?

DIEGO - Öldükten yüzyıl sonra Me

Sorduğu zaman bana toprakana

Unutup unutmadığımı seni

Hayır, daha unutmadım diyeceğim ona

Kız susar.

DIEGO-Bir şey deniyecek misin?

VICTORIA - Mutluluktan boğazım düğümlendi.

Yıldızfalcısının çadırı.

FALCI - (*bir kadına*) Sen doğarken, güzelim, güneş Terazi Burcu'ndan geçiyormuş, bu da seni Venüs'e yak*ı laştınyon bildiğin git», sende bir önceki Burç Boğa Burcu, onuysa Venüs yönetir. Dolayısıyla, tez heyecanlanan, duygulu, hoş bir insansın. Gerçi Boğa Burcu insanı bekârlığa ve bütün bu saydığım nitelikleri kullan- dmmamaya götürebilirse de, sevinmelisin. Ayrıca, Zühal'le Venüs arasında bir bağlantı da görüyorum, bu da evlenip çocuk sahib» olmayı güçleştirir. Yine bu bağ, birtakım garip beğenilerin, karın ağalarının habercisi. Sakın bu noktada fazla oyalanma, hemen güneşe çıkmaya bak, hem kafana, hem duygusal yaşamına, hem de çocuk sahibi olabilmene yararı dokunur. Erkek arıcad aşlarını Boğa Burcu'ndan seç, yavrum, yıldızlararası durumunun iyi olduğunu, sana kolay ve elverişli bir yol hazırladığım, seni mutlu edebileceğimi aklımdan çıkarma. Borcun aiD (Tank.

Parayı alır.

KADIN - Teşekkür ederim. Söylediklerinin doğruluğundan eminsin, değil mi?

FALCI - Elbette, yavrum, elbette! Ama sen yine de dikkatli ol! Bu sabah bir şey olmadı tabii. Ancak, bu olmayan şey benim yıldız falımı allak bullak edebilir. Olma yan şeylerden sorumlu değilim elbet!

Kadın çıkar

FALCI - Gelin, falınıza baktım! Yerinden bile kıpırdamayan yıldızların yüzde yüz güvenlik altına aldığı gelmiş geçmişiniz, bugününüz ve geleceğiniz! (*Kendi kendine.*) Ama kuyruklu yıldızlar işe burnunu sokarsa, bizim uğraş hâpı yuttu demektir. O vakit gidip vali olmaktan başka çare kalmaz.

ÇİNGENELER - (*hep birlikte*)

İyiliğini isteyen bir dost...

Portakal kokulu bir esmer...

Madrid'e doğru uzun bir yolculuk...

Amerika'dan gelen bir miras...

İÇLERİNDEN BİRİ - Sarışın dostunun ölümünden sonra,
esmer bir mektup alırsın.

*Sahnenin dibinde, panayıv tiyatrosunun önünde trampet
çalınmaktadır.*

OYUNCULAR - Güzel hanımlar, soylu beyler, gözünüzü
dört açıp kulağınızı bize verin! Şurda gördüğünüz,
İspanya'nın en büyük ve ünlü kişileri olduklarına kuşku
bulunmayan ve binbir güçlükle Saray'dan alıp karşınıza
getirdiğim oyuncular, eğlendirmek üzere sizlere ölümsüz
Pedro de Lariba'mın *Ruhlar* adlı yapıtından bir perde oy-
nayacaklar. Üstün yeteneğin kanatlarına alıp bir solukta
evrensel başyapıtlar katına çıkardığı şaşırtıcı bir oyundur bu.
Kralımız ondan öylesine çok hoşlamrdı ki, günde iki kez
oylattırdı, ve bendeniz, İspanya'nın en uyanık seyirci» olan
Kadiz halkının da görüp yararlanabilmesi için topluluğu bu
oyunu şu pazar yerinde oynamanın önem ve ivediliğine
inandırmasaydım, hâlâ seyredecekti!
Durmayın, gelin oyun başlamak üzere.

*Gerçekten de, az sonra oyun başlar,
ama pazarın gürültüsünden oyuncuların
sesleri işitilmez.*

- Taze balık! taze balık!
- Denizkızına gelin, yansı kız, yansı balık!
- Hani ya balık tava! dumanı tütüyor!
- Hiçbir hapisanenin tutamadığı kaçaklar kralını görün!

- Domatese gel hanım, yüreğin gibi pınl pırl değilse para yok!

- Düşün için işlemlerim, çamaşırlarım var!

- Hiç lâf etmeden, ağrı sızı vermeden yalnız Pedro çeker dişlerinizi!

NADA - *İstavnadan zızwına çıkar*) Her şeyi ezin. Domateslerle yürekleri biraraya lump ezme yapın! Kaçaklar kralı doğru hapisaneye, diş söken Pedro'nun da ağzım burnunu dağıtalım! Bütün bunları önceden görüp söyleyemeyen falcıyı da gebetin! Denlkızım yiyelim, ve içeceklerin dışında her şeyi yokedelim!

Yabancı, iyi giyimli bir satıcı, çevresinde bir sürü kızla pazara gelir.

SATICI - Kuyruklu yıldız kurdelesinden alın!

HALK - Hişt! Hişt!

Biri gidip yaptığı çılgınlığı kulağına fısıldar.

SATICI - Yıldızlar evreninden gelme kurdelelerim var!

Herkes kurdele alır.

Bir bağış çağrıştır gider. Müzik. Vali, adamlarıyla birlikte pazar yerine gelir.

Herkes yerini alır.

VALİ - Valiniz sizleri selâmlar, ve sizleri her zamanki gibi, insana zenginlik ve baş getiren işlerinizin başında görmekten duyduğu sevinci bildirir. Hayır, hayır, hiçbir şey değişmemiş, bu da çok iyi elbet. Sinirime dokunur değişildik, alışkanlıklarımı severim!

HALKTAN BİRİ - Hayır, Vali Bey, gerçekten hiçbir

şey değişmedi, biz yoksullar bunu size kanıtlayabiliriz, Aybaşlan tam zamanında geliyor. Her zamanki gibi zeytin, soğan, ekmek yiyoruz; haşlama tavuğa gelince, pazarlan, bizim yerimize başkalarının yediğini düşündükçe keyifle-
niyoruz. Bu sabah, kentte ve kentın üstünde birtakım görtülfiler oldu. Doğrusunu isterseniz, korktuk. Ansızın her şeyin değişmesinden, yoksulların çukulatayla beslenmek zorunda kalmasından korktuk. Ama, sevgili Valimiz, senin sayende, aslında hiçbir şey olmadığı, kulaklarımızın yanlış işittiği bildirildi bizlere. Böylece, seninle birlikte bizlerde bir anda kaygıdan kurtulduk.

VALİ - Valiniz buna sevinmiştir. Yendikten hayır gelmez zaten.

KADILAR - Ne güzel söz etti Valimiz! Yenilikten hayır gelmez. Bizler, bilgeliğin ve yılların verdiği yetkeyle, temiz yürekli *yoksuUanmzm* sözlerinde acı bir alay bulunmadığına inanmak isteriz. Act alay yıkıcıdır. İyi bir vali, yapıcı kötü huyulan ona yeğ tutar.

VALİ - Ve bu arada, hiçbir şey yerinden kıpırdamamalı! Ben kıpırtısızlığınkralıyım!

MEYHANEDEN ÇIKAN SARHOŞLAR - (*Nada'nın çevresinde toplaşarak*) Evet, evet, evet Hayır, hayır, hayır! Hiçbir şey yerinden kıpırdam amali, sevgili Valimiz! Çevremizdeki her şey döner ve bu müthiş bir acıdır bizim için! Biz kıpırtısızlık isteriz! Dursun bütün hareketler! Şarapla çılgınlığın dışında her şey yokedilsin.

KORO - Hiçbir şey değişmedi! Hiçbir şey olmuyor, olmadı da! Mevsimler eksenleri üzerinde dönüp durmakta ve güzelim gökyüzünde akıllı uslu yıldızlar dolaşmaktadır, bunlar, dingin geometrileriyle, alev alev yanan saçlarıyla gökyüzü çayırıannı tutuşturan, alSrm düdüğüne benzer ulamalarıyla gezegenlerin tatlı müziğini bozan, rüzgârlarıyla ilksiz sonsuz çekimleri aksatan, takım yıldızlan gacırdatan göğün dört bir yanında uğursuz

çarpışmalara yol açan şu çılgın ve düzensiz yıldızlan mahkûm etmektedirler. Aslında, her şey düzen içersindedir, dünya dengelidir! Şu anda yılm tam yansır, mevsim yüce ve kıpırtısızdır! Mutluluk, mutluluk! İşte yaz! Ne önemi var geri kalan şeylerin, mutluluk gururumuzdur bizim.

KADILAR - Göğün birtakım alışkanlıkları vatsa, bundan ötürü alışkanlığın kralı olan valimize teşekkür edin. O da hoşlanmaz çılgın saçlardan. Bütün krallığı düzgün ve aralıdır!

KORO - Ey uslular! Hiçbir şey değişmeyeceğine göre, bizler de hep uslu oturacağız! Düşünsenize bir, saçlarımız rüzgârda uçuşsa, gözlerimiz çakmak çakmak olsa, dudaklarımızdan yılanı dökülse, halimiz nice olurdu? Ölene dek başkalarının mutluluğuyla övüneceğiz!

SARHOŞLAR - (*Nada'mn çevresinde*) Yokedin hare* keti, yokedin.! Sakın kıpırdamayın, hiçbirimiz kıpırdamayalım! Bırakalım saatlar diledikleri gibi geçsin, bu dönemde hiç bir şey olmayacak! Mevsimlerin en sıcaklığı olduğuna ve bizleri içmeye çağırduğuna göre, hareketsiz mevsim tam gönlümüzün aradığı mevsimdir!

Bir şüredir derinden derine işitilen tiz alârm teması ansızın yükselir, aynı zamanda iki müthiş patlama üyülür. Panayır tiyatrosunun sahninde sözsüz oyunu sürdüren oyuncuların biri sendeler, küt diye yere yıkılır, halk hemen başına üşüşür. Bu andan sonra ne bir ses, ne bir soluk: tam bir sessizlik.

Birkaç saniyelik kapımsızlıktan sonra, genel bir koşuşmaca.

Diego, ağtrağır iki yana açılan kalabalığı yarıp gelir.

*İki hekim gelip cesedi alır, açığa götürüp
heyecanlı bir tartışmaya koyulur.*

*Delikanlının biri hekimlerden birinden
bilgi ister, adam hayır anlamına elini kolunu
sallar. Delikanlı hekimi sıkıştırır, halktan
gördüğü destekle yakasına yapışır, sarsar,
karşılık vermeye zorlar, itişip kakaşma
sonunda adamla burun buruna gelir.*

*İçe çekilen havanın çıkardığı sestten sonra,
delikanlı, hekimin ağzından bir lâf almış
gibidir. Hekimden ayrılır, ve sözcük ağzına
büyük geliyormuş, söyleyebilmek için uzun bir
çaba herca- ması gerekiyormuş gibi kanıp
sıkandıktan sonra:*

- Veba.

*Hepsinin dizleri bükülür, bir yandan,
gittikçe artan bir hızla bu sözü yinelerken, bir
yandan da kerevetine çıkmış bulunan valinin
çevresinde geniş çemberler çizerler. Hareket
gittikçe hızlanır, hızlanır, sonunda çığınca bir
hal alarak yaşlı papcnn sesi işitilene dek
devam eder: onun bağırmasıyla halk kümeler
halinde har- eketsizleşir.*

PAPAZ - Kiliseye, kiliseye! Tanrının evine! Cezası geliyor işte!
Yüzyılların kötülüğü kentin üstüne çöktü! Tanrı,

yozaşan kentleri ölümcül günahlarından ötürü ölümle cezalandırmak üzere, dünya kuralları beri hep İblis'i gönderir zaten. Atacağımız çılgınlıklar o yalancı ağızlarımızda boğulacak, yüreklerinize kızgın mühürler vurulacak. Şimdi hemen diz çöküp âdil Tann'ya yaptıklarımızı unutup sizleri başlamosu için yakarm. Kiliseye koşun, kiliseye!

Kimisi kiliseye koşar. Öbürleriyse, ölüm çanları çalınırken, şaşkın şaşkın sağa sola koşur. Falci, üçüncü düzlemde, valiye bilgi veriyormuş gibi dingin bir sesle konuşmaktadır.

FALCI - Yıldızların orda bir dizi kötü gezegen belirirdi. Bunlar kuraklığı, açlığı ve vebayı haber veriyor...

Bir küme kadın, bağırsız çağrışılarıyla adamın sesini bastırır.

- Gırtlığında kocaman Ur hayvan vardı, çekilen sifonun sesini andıran tür gürültüyle kanım emiyordu!
- Örümcekti bu, kapkara, kocaman bir örümcek!
- Hayır, hayır, yeşildi!
- Yoo, bir bataklık kertenkelciydi!
- Atma, atma, sen hiç bir şey görmedin! Küçük bir adam boyunda, kapkara bir ahtapotu bu.
- Diego netde, Diego?
- Öyle çok insan ölecek ki, diriler ışınlan görmeye yelmeyecek!
- Amanın! Çekip gitsem bari!
- Evet, evet, hemen gidelim burdan!
- VICTORIA - Diego nerde, Diego?

Bu sahne boyunca gökyüzündeki 28

karaltılar çoğalmış, uğultu, herkesi korkutacak biçimde artmıştır. Evlerin birinden, aydınlık yüzü bir adam fırlar başıra başıra: "Kırk gün sonra kıyamet kopacak!" Ortalık yeniden karışır, halk, adamın lafını yineleyerek dönmeye başlar: "Kırk gün sonra kıyamet kopacak!" Muhafızlar, aydınlık yüzü adamı tutuklamaya gelirler, tam o sırada, sahnenin öbür ucunda beliren bir büyücü kadın ilâç dağıtmaya başlar.

BÜYÜCÜ KADIN - Oğulotu, nane, adaçayı, biberiye, kekik, safran, limon kabuğu, badem ezmesi var... Şaşmaz ilaçlarım var!

Güneş batarken, buz gibi serin bir yel çıkar, bütün büşlar göğe çevrilir.

BÜYÜCÜ KADIN - Yel çıktı! Yel! Âfetse hiç mi hiç hoşlanmaz yelden. Göreceksiniz, her şey düzelecek!

Tam bu sırada yel kesilir, uğultu i- ylce tizleşir, kulakları sağır eden o iki boğuk silâli sesi çok yakma gelir. Kalabalıktan iki kişi yere yıklar. Hepsinin dizlerinin bağı çözülür, geri geri giderek cesetlerden uzaklaşırlar. Ortada yalnız, büyücü kadınla ayağının dibinde yatan koltuk altın ve gırtlakları kırmızı lekeli iki adam kalır. Hastalar bir iki debelenir, bir iki el kol hareketi yapar, sonra can verirler; bu arada, ce-

setleri tam ortada bırakarak yanlara doğru açılmakta olan kalabalığın üstüne akşamın karanlığı çökmektedir.

Sahne kararır.

Kilisede ışık vardır. Krallık sarayı da ışıldakla aydınlatılmıştır. Yargıcın evi de aydınlıktır. Bu sahne, sırayla oynanacaktır.

SARAY

BİRİNCİ KADI - Haşmetlim, salgın bütün yardım çabalarını bastıran bir hızla yayılmakta. Halk mahallelerinde durum beklediğimizden de kötü, onun için, bence, durumu halktan gizlemek, ne pahasına olursa olsun, doğruyu söylememek gerekiyor. Zaten hastalık da şimdilik alabildiğine yoksul ve kalabalık olan dış mahalleleri kıp geçirmekte. Başımıza gelen şu büyük yıkım içerisinde, bu da kâr sayılır.

Onaylayan mürütiler.

KİLİSE

PAPAZ - Yaklaşın, yaklaşın ondan sonra da herkes, hepimizin önünde, işlediği en büyük günah itiraf etsin. Ey İlençli kullar, dökün içinizdekileri ortaya! Yaptığınız ya da aklınızdan geçirdiğiniz kötülükleri birbirinize söyleyin, yoksa günahın zehri hepimizi gebertecek, veba ahtapotu gibi dört bir yanınıza sarılıp cehennemin dibine sürükleyecek... Ben, kendi payıma, yoksullara yeterince yardım etmediğimi biliyorum.

. Aşağıki komuşmanın ardından, öç

kişi sözsüz oyunla günah çıkaracaktır.

SARAY

VALİ - Her şey düzelecek. İşin kötüsü, bugün ava git* mek istiyordum. Bu gibi şeyler de, hep insanın önemli bir işi vatken olur. Ne yapmalı dersiniz?

BİRİNCİ KADI - Sırf ömek vermek için de olsa, avı aksatmamalısınız. Bütün kent halkı, kafa tutmakta gösterdiğiniz inadı öğrenmeli.

- KİLİSE

HEP BİRLİKTE - Ulu Tanrı, yaptığımız ve yap* madığımız şeyleri bağışla!

YARGICIN EVİ

*Yargıç, ailesini çevresine toplamış.
Kutsal Kitap'tan dualar okumaktadır.*

YARGIÇ - "Sığnağım ve barınağım
Yüce Tanrıdır.

Çünkü odurbeni kuş avcısından
Ve öldürücü vebadan koruyan!"

KARISI - Dışarı çıkamaz mıyız, Casado?

YARGIÇ - Bugüne dek hep dışarlarda dolaştın, hanım. Bu da bize mutluluk gelilmedi.

KARISI - Victoria dönmedi, başına bir kötülük gelmesinden korkuyorum.

YARGIÇ - Kendi başına kötülük gelir diye korkmadın hiç. Ve bu yüzden onurunu lekeledin. Hiçbir yere gitme, salgın ortasında en güvenli yer burası. Her şeyi düşündüm, evin çevresini ördürdüm, veba geçene dek.

oturup bu işin sonunu bekleyeceğiz. Tann'nm da yardımıyla, burnumuz bile kanamayacak.

KARISI - Haklısın, Casado. Ama yalnız değiliz ki bu kentte. Başkaları acı çekmekte. Belki Victoria'nın bile başı demedir.

YARGIÇ - Başkalarını bırak da evini düşün. Örneğin, oğlunu düşün. Elinden geldiğince besin yığ bir köşeye. Para konusunda çekinme. Ama yığ, hanım, yığ! Yığınak yapmanın tam sırası şimdi! (*Okur*): "Yüce Tann'dır sığınağım ve batmağım..."

KİLİSE

Onun bıraktığı yerden sürdürür.

KORO - "Ona sığındın mı
Ne gecenin karanlığından korkarsın
Ne gündüz uçuşan oklardan Ne
kuytulara dolaşan vebadan Ne de
öğleyin boygösteren salgından."

BİR SES - Ey ulu ve korkunç Tanrım!

*Pazar yeri aydınlanır. Halk, bir İspanyol
ezgisine uyarak gezinmekte- dir.*

KORO - Kuma imzam aran
Denize birşeyler yazdın
Yalnız acı kaldı geriye.

*Victoria girer. İşildak pazar yerine
çevrilir.*

VICTORIA - Diego nerde, Diego?

BİR KADIN - Hastaların -yanında. Kendisini çağırnlara yardım ediyor.

Victoria saknehin dibine doğru koşar ve yüzünde veba hekimlerinin maskesi bulunan Diego'ya çarpar. Bir çığlık atarak geriler.

DİEGO - (*yumuşacak bir sesle*) 0 kadar çok mu korkuttum seni, Victoria?

VICTORIA - (*çığlık çığlığa*) Oh, Diego, sen misin! Çık>- şu maskeyi yüzünden de sanl bana. Sıkı, sımsıkı sarıl, o zaman hasta falan olmam!

Diego kıpırdamaz.

VICTORIA - Değişen bir şey mi var aramızda, Diego? Saatlerdir, hastalığın sana <fa bulaşmış olacağı korkusuyla, bütün kentte seni anyonim, sense şu acı ve hastalık simgesi maskeyle çıkıyorsun karşıma. Yalvarırım çıkar onu, çıkar da sanl bana! (*Diego maskesini çıkarır.*) Ellerini gördüğüm an, dudaklarım kuruyor. Öpsene beni!

Diego kıpırdamaz.

VICTORIA - (*ıdaha alçak sesle*) Hadi öp beni, ölüyorum susuzluktan. Daha dün nişanlandığımızı unuttun mu? Bütün gece, olanca gücünle sarılıp öpesin diye sabahı bekledim. Hadi durma, sanl bana!...

DİEGO - Acıyorum, Victoria!

VICTORIA - Ben de acıyorum, ama kendimize. Ve işte bunun için sokaklara düştüm, seninkilere dolamak üzere kollarımı uzatıp bağıra bağıra sana koştum!

Diego'ya doğru yürür.

DIEGO - Dokunma bana, çekil, çekil!

VICTORIA - Neden ama?

DIEGO - Kendi kendimi tanıyamıyorum anık. Şimdiye dek insandan korkmazdım, ama anık elimde değil, onur falan da işe yaramıyor, gittikçe gevşediğimi duyumsuyorum. *(Kız yaklaşıyor.)* Dokunma bana. Belki hastalık kapmışımdır, sana da bulaştırırım. Dur azıcık. Bırak da bir soluk alayım, çünkü şaşkınlıktan boğazım düğümlendi. Şimdi artık şu insanıkları nasıl kaldırıp yataklarına yatıracağımı bile bilmiyorum. Tiksintiden ellerim titriyor, acıma duygusu gözlerimi kör ediyor, *(Sağdan soldan çılgınlıklar, inlemeler yükselir.)* Duyuyorsun ya, yine beni çağırıyorlar. Gitmeliyim. Kendine, ikimize göz kulak ol emi. Bir gün bitecek elbet bu da!

VICTORIA - Bırakma beni,

DIEGO - Bu da bitecek elbet. Çok gencim, seni de çok seviyorum. Tiksiniyorum ölümden.

VICTORIA - *(ona doğru atılır)* Ben canlıyım ama!

DIEGO - *(geri çekilir)* Ne ayıp, Victoria, ne ayıp!

VICTORIA - Ayıp mı, neden ayıp olsun?

DIEGO - Korkuyorum galiba.

*İniltiler duyulur. Diego İniltilerin
geU&ğtyöne doğru koşar.
Halk, bir ezgi eşliğinde gezinir.*

KORO - Kim haklı, kim haksız?

Düşün ki

Her şey yalan şu dünyada.

Ölümden başka gerçek tanımıyoruz.

Kilise ve saray, ışıldakla

aydınlatılır:

Kilisede, dm ve âyetler okunmak tadır.*

Birinci Kadı, saraydan seslenir.

BİRİNCİ KADI - Valinin buyruğu. Hepimizin başına çöken ilencin günahını ödemek ve salgını önlemek üzere, bugünden sonra her türlü toplanu ve eğlence yasaklanmıştır Buna bğlı olarak...

BİR KADIN - (*kalabalığın ortalık yerinde ulumaya başlar*) Bakın, bakın! Bir ölüyü saklıyorlar. İzin yermeyin buna. Yoksa her şeyi çürütür! Utanın be, utanın! Gömün onu, gömün!

Bir kargaşalık olur, iki kişi kadının kollarına yapışıp götürürler.

BİRİNCİ KADI ~ Buna bağılı olarak Valimiz, kentın üstüne çöken ilencin gelişimi konusunda hemşehrilerine gerekli bilgiyi verecektir. Hekimlerin kanısına göre, meltem çıktığı an veba gerileyecektir. Tann'ın da yardımıyla...

Kulakları sağır eden iki boğuk silâh sesi,

sonra iki el daha, ve ölüm haber-

- cisi çan sesleri lâfını yanda keser; kili- seden de uğul uğul dualar yüksel' mekzedir. Birden bütün gürültüler kestir, sessizlik ortasında, bütün gözler kapıdan giren biri erkek, biri kadın iki yabancıya çevrilir. Erkek boylu postlu- dur. Başı da açık. Sırtında bir asker giysisi, göğsünde nişanlar vardır.

Kadın da askerce giyinmiştir, ama

onun yakası, ve kol ağzları beyazdır. Elinde bir cep defteri vardır. Saraya dek yürür, selâm verirler.

VALİ - Ne istiyorsunuz, yabancılar?

ADAM - (*çelebice*) Yerinizi.

HALK - Ne? Ne diyor bu adam?

VALİ - Vaktini kötü seçtiniz bu işin, saygısızlığınız pahalıya patlayabilir size. Ama biz yanlış anladık herhalde. Kimsiniz?

ADAM - Asıl bu iş size bin kat pahalıya patlayacak!

BİRİNCİ KADI - Bana bakın yabancı, kim olduğunuzu bilmiyorum, ama sonunuzun nereye varacağım çok iyi biliyorum!

ADAM - (*hiç istifini bozmadan*) Hele, hele. Ne dersiniz, sevgili dostum? Kim olduğumu söyleyelim mi onlara?

BN. YAZMAN - Genellikle, çok daha törenli davra- mız.

ADAM - İyi ama, bu efendiler de pek sabırsız.

BN. YAZMAN - Kendilerine göre haklılar elbet Öte yandan, bizler yalnızca birer konuğuz, buranın törelerine uymak zorundayız.

ADAM - Anlıyorum. Ama o zaman da şu dürist insanıkların akıllarım kanşormış olmayacak mıyız dersin?

BN. YAZMAN - Karışıklık, kabalıktan iyidir.

ADAM - Çok kolay kandırırınız inşam. Yine de bir iki kaygım var ama...

BN, YAZMAN - Ya o, ya bu...

ADAM - Sizi dinliyorum...

BN. YAZMAN - Ya söylersiniz^ ya da söylemezsiniz. Söylerseniz, bilirlir. Söylemezseniz snrarian kendileri öğrenir.

ADAM - Şimdi artık bütünüyle aydınlanmış bulunuyorum.

VALİ - Ee, yeter ama artık! Gerekeni yaptınızdan önce, son bir kez soruyorum size, kimsiniz, ne istiyorsunuz?

ADAM - *(hep aynı doğal sesle)* Bendeniz veba. Ya siz?

VALİ-Veba mı?

ADAM - Evet, ve yerinizi istiyorum. İnanın çok üzgünüm, ama bir sürü işim olacak. Size iki saat versem, ne deremiz? Yönetimi bana bırakmanıza yeter mi acaba?

VALİ - Bu sefer çizmeden yukan çıktınız ve bu düzbeciliğinizin cezasını çekeceksiniz. Muhafızlar!

ADAM - Bir dakika! Kimseyi zorlamak istemem, tike olarak, hep kurallara uygun davranm. Davranışımın siz- leri şaşırtmasını anlıyorum elbet, tanımıyorsunuz çünkü beni. Yalnız, kimliğimi kanıtlamama gerek bırakmadan yerinizi bana vermenizi istiyorum. Sözüme güvenemez raisiniz?

VALİ - Boşa harcanacak vaktim yok, bu tatsız şaka da gereğinden çok uzadı. Yakalayın şu adamı!

ADAM - İster istemez boyun eğeceğiz galiba. Bu da çok tatsız doğrusu. Sevgili dostum, bir çapraz çeker misiniz lütfen?

Kolunu muhafızlardan birine doğru uzatır.

Bn. Yazman, herkesin gözü Önünde, elindeki

deflere bir çapraz çeker. Boğuk silâh sesi işittir.

*Muhafız yıkılır. Bn. Yazman yanına gidip ince-
ler.*

BN. YAZMAN - Her şey tamam, Haşmetlim. Üç belirti de var. *(Ötekilere dönüp tatlı bir sesle.)* Tek bir belirti oldu mu, durumunuz kuşku demektir. Belirtiler ikileştim!, hastalığa yakalandığınızın resmidir. Üç oldu mu, defterden silinirsiniz. Bu kadar yalın.

ADAM - Ah! Yazmanımı tanıştırmayı unutuyordum az kalsın, ama tanıyorsunuz zaten. Yalnız, insan o kadar çok kişiyle karşılaşılıyor ki...

BN. YAZMAN - Pek de kusuru sayılmazlar canım! Han sonra, nasıl olsa tanışılır benimle.

ADAM - Görüyorsunuz ya, çok sevimli insandır! Neşeli, yaşamından hoşnut, özentisiz...

BN. YAZMAN - Yoo, bu kadar övgüye değmem canım, tnsan taze çiçekler ve gülücükler arasında çok daha rahat çatışıyor.

ADAM - Hârika bir ilke bu. Neyse, biz yine konumuza dönelim! (*Valiye.*) Sözlerimin ciddiliğini yeterince gösterebildim mi acaba? Bir şey demeyecek misiniz? Haklısınız, korkuttum elbet sizi. Ama inanın, hiç istemedim böyle bir şeyi. Daha tatlı bir uyuşmayı, karşılıklı güvene, sizin ve benim sözüme dayanan, yâni bir bakıma onurlu bir uzlaşmayı yeğlerdim. Neyse, yine de pek geç sayılmaz. İki saat yeterli mi sizin için?

Vali, hayır anlamına başımı sallar.

ADAM - (*Bn. Yazmana dönerek*) Ne tatsız iş!

BN. YAZMAN - (*başını sallayarak*) Keçi gibi inatçı! Ne günlere kaldık!

ADAM - (*Valiye*) Bense bu iş sizin nzanızla olsun istiyorum. Sizin onayınızı almadan hiçbir şey yapamam, ilkelerime aykırı olur. Hanım arkadaşım, önerdiğim küçük dönüşümü size onaylatana dek defterden ad çizebilir. Hazır mısınız, sevgili dostum?

BN. YAZMAN - İzin verirsiniz, ucu kalınlaşan kurşun kalemimi açayım, ondan sonra buynuğunuzdayun.

BN. YAZMAN - (*göğüs geçirir*) Sizin şu iyimserliğiniz de olmasa, çok acı gelecek bu iş bana!

ADAM - (*kalemini açarken*) İyi bir yazman, her şeyin

düzelebileceğine, hesap yanlışlığının ergeç bulunacağına, kaçırılan buluşmaların yeniden ayarlanacağına inanır. Her yıkımın bir iyi yanı olur. Nitekim, savaşın bile kendine göre erdemleri vardır ve verdiğiniz kullanma haklarını on yılda bir gen aldınız mı, mezarlıklar bile kâr getirebilir.

ADAM - İnci gibi lâf ediyorsunuz... Kaleminiz açıldı mı?

BN. YAZMAN - Evet, başlayabiliriz.

ADAM - Hadi öyleyse!

Eliyle, kalabalığın önüne çıkan Nada'yı gösterir, ama Nada müthiş bir sarhoş kahkahası atar.

BN. YAZMAN-İzin verirsiniz, bu adamın hiçbir şeye inanmayanlardan olduğunu, böylelerinse epey işimize yarayabileceğini bildireyim.

ADAM - Haklısınız. Kadırlardan birine geçelim öyleyse.

Kadırlarda korku.

VALİ-Durun!

BN. YAZMAN - Haşmetlim, bakın bu iyi işte!

ADAM - (*sabırsızlanarak*) Bir şey mi işlediniz, Vali Bey?

VALİ - Yerimi size bırakırsam, yakınlarım, kadılar ve ben ölümden kurtulacak mıyız?

ADAM - Elbette, işin geleneği bu zatea

Vali kadırlarla görüşür, sonra halka döner.

VALİ - K. lizliler, bundan böyle her şeyin değiştiğini

anlamışınızdır sanırım. Hepinizin çıkan için, kenti şu yeni güce bırakmam yararlı olabilir. Kendileriyle yapacağım anlaşma felâketin büyümesini önleyecek, ayrıca sizler de, günün birinde yeniden hizmetinize koşacak bir hükümete sahip olacaksınız. Bu şekilde davranmakla, kendi güvenliğimi düşünmeyip...

ADAM - Sözüünüzü kestiğim için başışlayın. Yalnız, bu yararlı değişikliğe kendi isteğinizle razı olduğunuzu, özgür bir anlaşma yapıldığını halkın öntünde açıklarsanız sevini-

*Vali onlara doğru bakar, Bn. Yazman
kalem ağzına götürür.*

VALİ - Bu yeni anlaşmayı özgür bir kararla imzaladım elbet.

*Son lâfları ağzının içinde yuvarlar,
geri çekilip gözden yiter. O anda, toptan
bir göç başlar.*

ADAM - (*Brinci Kadıya*) Rica ederim, hemen gitmeyin. Halkın güvendiği, isteklerimi kendilerine aktarmama yardım edecek birine ihtiyacım var. (*Birinci Kadı duraksar.*) Önerimi kabul ediyorsunuz tabii... (*Ben. Yazmana.*) Sevgili dostum...

BİRİNCİ KADI - Elbette kabul ediyorum, ne büyük onur benim için!

ADAM-Güzeel! Öyleyse, sevgili dostum, kadıya yeni buyruklarımızı bildirin, o da halka duyurun ki, bu temiz yürekli insanlar kurallara göre yaşamaya başlasınlar.

BN. YAZMAN - Birinci Kadı ve danışmalannca düzenlenip yayınlanan yönetmelik falan gereğince..

BİRİNCİ KADI — İyi atna, daha yönetmelik falan

düzenlemedim ki ben...

BN. YAZMAN - Biz sizi o zahmetten kurtardık. Ayrıca, yazı kurullarımızın, imzalama onuruna ereceğiniz buymltuian kaleme alma zahmetine katlanmasına sevinmeliniz.

BİRİNCİ KADI - Haklısınız, ama...

BN. YAZMAN - Bulaşıcı hastalığa tutulmuş bulunan yurttaşlarımızın yaşamına çekidüzen vermek, yardım işlerini düzene koymak, gözetmen, bekçi, uygulayıcı ve mezarıcı gibi verilecek bütün buyruklar eksiksiz yerine getirmekle yükümlü kimselerin nasıl seçileceğini ve uygulanacak kuralları göstermek üzere çok sevgili Hükümdarımızın isteklerine göre yayınlanmış resmî buyrultudur.

BİRİNCİ KADI - Bu tumturaklı dil de nesi kuzum?

BN. YAZMAN - Halkı karanlık lâflara alıştırmak için. Ne tartar az şey anlarlarsa, o kadar çok söz dinlerler. Alın, bunlar da, m ağır işleyen kafalann bile alabilmesi için birbiri ardından kent sokaklarında okutturacağımız buyrultular. Şunlar da duyurulan okuyacak adamlar. Yüzlerinin sevimliliği, okuyacakları sözleri belleklere kazıyacak.

Haberciler gelip dizilirler.

HALK - Vali gidiyor, vali gidiyor!

NADA - Kişisel hakkına dayanarak gidiyor, be adamlar, kişisel hakkına dayanarak Devlet demek vali demektir, Devlet'inse korunması gerekir.

HALK-Eskiden Devlet demek vali demektir, şimdiyse Devlet falın değil arak. Çekip gittiğine göre, Veba Devlet oldu demektir.

NADA - Size ne bundan? Ha Veba olmuş, ha vali. Devlet Devlettir.

*Halk sağa sola koşuşur, bir çıkış
kapısı arar gibidirler. Habercilerden' biri
öne çıkar.*

BİRİNCİ HABERCİ - Hastalık görülen her evin kapısına on allı santim yarıçapında, kara bir yıldız çizilecek, yıldızın üstüne de: "Hepimiz kardeşiz" yazılacak. Yıldız, ev yeniden açılana dek orda kalacak, buna uymayanlar yasalara göre cezalandırılacaklardır.

Çekilir.

BİR SES - Hangi yasaya göre?

BAŞKA BİR SES - Yeni yasaya göre elbet

KORO - Efendilerim bizleri koruduklarını söylerdi, ve yapayalnız kalıverdik işte. Kerttin dört bir yamru korkunç bulutlar kaplamakta, o güzelim meyve ve gül kokularını bastırıp mevsimin parlaklığını yoketmekte, yazın sevincini öldürmekte. Ah, deniz kenti Kadiz, ah! Daha dün, Afrika bahçelerinin üstünden geçerek yoğunlaşan meltem boğazdan kente doğru esiyor, kızlanmızın kolunu kanadını kınıyordu. Ama kentimizi bu salgından kurtarıp temizleyecek yel de kesildi işte. Efendilerimiz hiç bir şey olmayacak diyorlardı, oysa haklı olan ötekiymiş, beklenen saatin gelip, çatıldığı, birşeyler olduğunu, vakit geçirmeden, bahtımızın kara kapılan üzerimize kapanmadan kaçıp gitmemiz gerektiğini söyleyen adammış.

İKİNCİ HABERCİ - En gerekli yiyecek maddeleri bundan böyle halkın olacak, yani yeni topluma yürekte bağlı bulduklarını kanıtlayanlara az, ama eşit ölçüde dağıtılacaktır.

Birinci kapı kapanır.

ÜÇÜNCÜ HABERCİ - Saat dokuzda Nitia ışıklar söndürülecek, ancak pek az sayıda keyfe göre dağıtılacak izin belgelerini taşıyanların dışında, hiç kimse ortalıkta dolaşmayacak, sokağa çıkmayacaktır. Bu yasalara uy* mayanlar yasa gereğince cezalandırılacaktır.

SESLER - *(gittikçe yükselerek)*

- Kapılan örtecekler.
- Kapılar kapandı bile.
- Hayır, hepsi kapanmadı.

KORO - Henüz açılabilenler koşalım! Deniz çocuğuyuz biz. Oraya, duvarsız ve kapısız ülkeye, kumların dudak serinliğinde olduğu, gözlerin uzaklara bakmaktan yorulduğu yere koşalım. Denize, gidelim denize! Özgür denize, insanı yıkayıp an tan suya, bağlarından kurtaran yele koşalım!

SESLER - Denize, gidelim, denize!

Hep birlikte koşarlar.

DÖRDÜNCÜ HABERCİ - Gelip kendisiyle ilgilenen yetkililere haber vermenin dışında, hastalanan kişilerle ilgilenmek kesinlikle yasaklanmıştır. Hele aile içinden birinin hastalandığının haber verilmesi özellikle beklenecek ve bu gibilere, uygarlık tayını adı altında ayn bir yiyecek ödülü dağıtılacaktır.

İkinci kapı kapım.

KORO - Denize, koşalım, denize! Deniz kurtarı bizi. Hastalık yada savaşlar ne yapabilir onu! Daha böyle nice hükümet gördü geçirdi ve karanlık sulana gömdü o! Kızıl sabahlan, yemyeşil akşamları vardır onun, ve bütün gece, yıldızlı göğün altında, ardi arası kesilmemesine yüzünü buluşturur!

Ey yalnızlık, çöl, tuzun kutsanması! Mezar taşını 43

andıran Şu kentlerden, korkunun açılmaz kilitle vurduğu Şu insan yüzlerinden kurtulup ılıt ılıt esen yele karşı, yüzümüz güneşe dönük, denizin kıyısında dikilmek! Hadi, dumıyahım, koşalım! Kim kurtaracak beni insanoglundan ve onun gözdağlarından? Yılın doruğunda, meyveler, değıŐmeyen doğa, iyilikçi yaz ortasında mutluydum. Dünyayı seviyordum, bir yanda İspanya vardı, bir yanda da ben. Ama duymuyorum artık dalgaların sesini. Bir bağış çağrış, bir kaçışma, bir sataşma ve korkaklıktır başlardı Şimdi, insan kardeşlerim terden ve bunalımdan manda derisi gibi kalınlaşıp taşınamayacak kadar ağırlaştılar. Kim geri verecek yitirdiğim unutuş denizlerini, enginlerdeki dingin sulan, yollan, açıldıkları anda kapanan izleri. Denize, koşalım, denize! Kapılar kapanmadan denize, koşalım!

BİR SES - Hadi durma, koş! Ölümlle bunun buruna gelene dokunma!

BİR SES - Ölümlün izi var onda!

BİR SES - Açılın, açılın!

Adamın birine vururlar. Üçüncü kapı da kapanır.

BİR SES - Hey ulu ve korkunç Tanım!

BİR SES - Durma koş. Öteyi beriyi, battaniyeyi ve kuş kafesini al! Köpeğın tasmaını unutma! Taze nane kavanozunu da al. Denize inene dek emeriz!

BİR SES - Hırsız var, hırsız! Evlenirken getirdiğim işli masa örtüstünü çaldı!

Adam kovalanır. Yakalanır. Dövlülür. Dördüncü kapı kapanır.

BİR SES - Hadi durma, sakla Şunu, yedek besinleri'

tnizi de sakla!

BİR SES - Yoluğum yok, bir parça ekmek versene bana, kardeş. Karşılığında sedef kakmalı gitanımı veririm sana.

BİR SES - Her kardeşinin diyene değil, çocuklarına ayırdım bu ekmeği. Kardeşliğin de bir derecesi var.

BİR SES - Ekmek yok mu, ekmek? bütün paramı veririm bir somun ekmeğe!

Beşinci kapı kapanır.

KORO - Çabuk, çabuk! Bir tek kapı kaldı açık! Salgın bizden daha hızlı ilerliyor. Denizden nefret ediyor, oraya ulaşmamızı istemiyor. Geceler dingin, yıldızlar kayıp gidiyor seren direğinin tepesinden. Ne yapabilir böyle bir yerde veba? Evlinin alunda tutmak istiyor bizi, o da kendine göte seviyor bizleri. Kendi gönlümüze göre değil de, onun istediği gibi mutlu olmamızı arzuluyor. Kısacası zorlama zevkler, buz gibi soğuk bir yaşam, ansız arasız bir mutluluk bekliyor hepimizi. Her şey durağanlaşmakta, yelin serinliğini duymuyoruz artık dudaklarımızda.

BİR SES - Beni yalnız bırakma Rahip Efendi, senin yoksulunum ben!

Rahip kaçır.

YOKSUL - Kaçıyor, kaçıyor! Beni de yanına al! Senin görevin bana bakmak! Seni de yitirdim mi, işim bitik demektir!

*Rahip adamın elinden kurtulur.
Yoksul, bağırarak yere yıkılır.*

YOKSUL - İspanyol Hıristiyanlar, kendi halinize ter-

kedildiniz!

BEŞİNCİ HABERCİ - (*gürültüleri basturarak*) Ve son olarak özetliyorum. (*Veba ile Yazman Hanım, Birinci Kadı'nın önünde durmuş, gülümsemekte, birbirlerini kutlayarak, adamın dediklerini onaylamaktadırlar.*) Sözler de mikrop taşıyabileceğinden, hava yoluyla bulaşmayı önlemek üzere, bütün yurttaşların ağızlarına sirkeli bir tkaç koymaları zorunlu kılınmıştır; böylece hem has* talıktan korunacak, hem de daha az konuşup sessiz oturacaklardır.

Adamın sözleri biter bitmez herkes ağzını mendille bağlar, gerek konuşanlar, gerek orkestranın gürültüsü azalır. Birkaç sesle başlayan koro tek sesle bitecek, insanların ağızları kapalı ve mendil tkalı olduğundan, işler en sonunda söszüoyuna dökülecektir.

Sonuncu kapı da küt diye çarparak kapamr.

KORO - Vah bize, vahlar bize! Veba'yla başbaşa kaldık! Son kapı da kapandı! Hiç bir umudumuz yok aruk. Deniz artık çok, çok uzaklarda kaldı. Bundan böyle acının tam göbeğindcyiz demektir, dört bir yanı yüksek ve kaygan kapılarla çevrili, içi uluyan yığınlarla dolu şu daracık, susuz ve ağaçsız kentte, bftiln o âyinli adam öldürmelerin yineleneyeği, yan kızıl, yan kara bir arenayı andıran Ka- diz'de sıkışıp kaldık işte! Kardeşler, işlediğimiz kusurdan daha büyük bu sıkıntı, lâyık değiliz böyle bir hapishaneye! Yüreklерimiz tertemiz değildi elbet, ama dünyayı ve yazlan seviyorduk: bu sevgi kurtarmalıydı tezi! Rüzgâr esmez oldu, gök bomboş! Uzun yıllar boyunca sesimiz

çıkımayacak. Ama ağızlarımız gözdağının tıkaçıyla kapanmazdan önce, son bir kez bağıracağız şu ıssız çölde.

İniltiler, sonra sessizlik.

*Orkestradan da yalnız ziller kalmıştır.
Kıvruklu yıldızın uğultusu usul usul
yeniden başlar. Veba ile yazmam vali
konağında gözüdürler. Yazman hanım,
her adım atışta defterden bir ad çizmekte,
her seferinde vuruşlu çalgılar
işitilmektedir. Nada olup bitenlerle alay
ederken, ceset yüklü ilk araba
gıcırdayarak geçer.*

*Veba dekorun en tepesine çıkıp bir
işaret yapar. Bütün sesler ve hareketler
kesilir.*

Veba konuşur.

VEBA - Burda ben egemenim, bir olgu, dolayısıyla bir hak bu. Hem de tartışılmaz bir hak: kendinizi uydurun buna.

Ayrıca, sakın kendinizi aldatmayın, egemenliğim de kendime göredin yalnızca işimi gördüğümü söylemek daha doğru olurdu belki. Siz İspanyol'lar azıcık düşüsimiz, beni ya kapkara giysili bir kral, ya da görkemli bir böcek biçiminde tasarladınız. Her işte duygusal bir yan ararsınız, biliriz bunu! Ama hayır işte! Elimde âsa falan yok benim, assubay kılığındayım. Canınızı sıkmak için bu yolu seçtim, çünkü epey yararlı canınızın sıkılması: öğreneceğiniz çok şey var daha. Kralınızın tırnakları kara, strunda da düzgün bir asker giysisi var. Tahtta oturmuyor, yönetiyor. Sarayı kışla, av köşküyse yargı salonudur. Sıkı yönetim başlamıştır.

Bu yüzden de, dikkatinizi çekerim, ben geldim mi,

duygusallık çekip gider. Mutluluğun verdiği gülünç bunalım, sevdalıların salak yüzü, o bencil görünüm seyrelme merakı ve cezayı gerektiren acı alay gibi, duygusallık saçmalığı da yasak artık. Bütün bunların yerine örgütlenmeyi gelirdim. Başlarda biraz rahatsız olacaksınız belki, ama sonunda, iyi bir örgütlenmenin kötü bir duygusallıktan kat kat üstün olduğunu anlayacaksınız. Ve bu güzel düşünceyi uygulamak üzere, ilkin kadınlarla erkekleri ayımyonım: bir yasa bu.

Muhafızlar dediğim yapılar:

Bütün şarlatanlıklarınız bitti artık. Gddı olmanın sırası geldi!

Beni yeterince anladığınızı sanıyorum. Bugünden sonra, düzen içerisinde ölmeyi öğreneceksiniz. Şimdiye dek İspanyol gibi azıcık gelişigüzel, yani ölçüp biçmeden ölüyordunuz. Sıcak havanın ardından soğuk geldiği, katırlarınız sendelediği, Pireneler mavi bir çizgi halinde uzandığı, ilkbaharda Guadalkivir ırmağı yalnızlan kendine çektiği, ya da mantık gereği adam öldürmek çok daha yüce bir iş olduğu halde, birtakım pis ağızlı salaklar para için, onur için cana kıydığından ölüyordunuz. Kısacası, kötü bir biçimde ölüyordunuz. Bir ölü orda, bir ölü burda, kimi yatağında, kimi arenada: tam bir hovardalıkta bu. Neyse ki, bütün bu düzensizliğe bir çekidüzen verilecek artık. Hepiniz aym ölümle ve düzenli bir listeye göre can vereceksiniz. Hepinizin özel fişi olacak, rastgele ölmeyeceksiniz. Alınyazısı bundan böyle uslandı, kendine birtakım cellâtlar buldu. ÖlümUnüz cetvellere geçecek, böylece bir işe yarayacaksınız. Ha, az kalsın söylemeyi unutuyordum, ölmesine öleceksiniz elbet, sonra yakılacaksınız, hattâ önce de olabilir böylesi çok daha temiz ve tasarımda bu da var. Her şeyden önce İspanya!

İyi bir ölüm için dizilip sıra olmak, en önemlisi bu işte! Ancak Öyle yaparsanız hoş tutarım sizi. Ama akılsızca fi- kirlerden, hani sizin deyiminizle ruhsal çılgınlıklardan, bü^ük ayaklanmalara yol açan küçük alevlerden koruyun kendinizi. Bütün bu hatır gönül tanımaların yerine mantığı koydum. Ayrımdan ve akılsızlıktan tiksiniyorum. Onun için, bugünden sonra akıllı uslu insanlar olacak, bir başka deyişle, hepiniz birer yafta taşıyacaksınız. Kasıklarınızdan damgalanacak, koltuk altlarınızdan vurulacağınız yeri gösteren birer hıyarcık taşıyacaksınız. Bu işlerin kendilerini ilgilendirmedigine inanarak pazar günleri arenaların kapısında kuyruk yapanlar, tehlikeli sayıp sizlerden uzaklaşacak. Ama sakın üzölmeyin: bu iş onları da ilgilendirir aslında. Hepsinin adı var listede, kimseyi unutmuş değölim. Herkese şüpheli gözle bakmak, iyi bir başlangıç sayılır.

Ayrıca, bütün bunlar duygusalığa da engel olmaz. Ben de severim kuşları, üç menekşeleri, körpecik kız dudak* larını. Arasına zindelik verirler insana, üstelik ben de ölkücünün biriyimdir. Yüreğim... Yumuşuyorum galiba, daha öteye götürmeden keseyim bu işi. Yalnız şöyle bir özetleyelim dediklerimizi. Sessizliği, düzeni, mutlak adaleti getiriyorum sizlere. Bu yaptıklarım son derece doğal olduğundan, bana teşekkür etmemenizi isterim. Buna karşılık, etkin olarak katılmalısınız çalışmama. Görevim başlamıştır.

PERDE

İKİNCİ BÖLÜM

Kadı'z'de bir alan. Solda, mezarlık kapıcısının kulübesi. Sağda, bir rıhnm. Rıhnm'da yargıcın evi.

Perde açıldığında, sırtlarında hükümlü göysileri bulunan mezarlıklar ölüleri kaldırmaktadır. Sahne gerisin' den cenaze arabasının gıcirtısı gelmektedir. Az sonra sahneye girip tam ortada durur. Hükümlüler cesetleri arabaya yüklerler. Araba kapıcı kulübesine doğru yolların. Mezarlığın önünde durduğu an, bir askeri müzik eşliğinde kulübenin kanatlarından biri açılır, içersi gözüktür. Burası, okullardaki teneffüs yerine benzemektedir. Yazman hanım bir tahta kurulmuştur. Onun oturduğu yerden daha aşağıda, yiyecek karnesi dağıtmaya yarayan masaları

andıran birkaç masa. Bunlardan birinin başında beyaz bıyıklı Birinci Kadı, çevresinde memurlar. Müzik gittikçe güçlenir. Öte yanda, muhafızlar kadınlı erkekli iki gruba ayrılmış halkı ite kaka kapıcı kulübesinin önüne, ya da içine getirmektedir.

Işık tam ortaya vurmaktadır. Veba, sarayının tepesine çıkmış, sahneye vuran gölgelerinden başka bir şeyleri gözükmeyen işçileri yönetmektedir.

VEBA - Hadi, bakayım, kıpırdayın azıcık, işler çok ağır yürüyor bu kentte, bura halkı hiç çalışkan değil canım. Aylaklığı seviyorlar besbelli. Bense, ancak kışlalarda ve kuyruklarda göz yumabilirim boş oturmaya. Aylaklığın böylesi iyidir, insanın yüreğinde ve bacaklarında ne var ne yok alıp götürür. Yani işe yaramayan bir aylaklıktır. Hadi, hadi, çabuk tutun elinizi! Dikin arak şu kulemi, onsuz gözetleme olmuyor. Dikenli çitlerle çevirin kenti. Herkesin bahan kendine göredir, benimki demir güllüdür. Finnlan yakın, sevinç ateşlerimizdir onlar. Muhafızlar! ilgilenmek islediğim evlere yıldızımızı yapıştırın. Siz de, sevgili dostum, listelerinizi yapın, yaşama belgelerini dağıtmaya başlayın!

Veba öte yandan çıkar.

BALIKÇI - (aynı zamanda koro başıdır) Neye yarar bu yaşama belgesi?

BN. YAZMAN - Neye mi yarar? İyi ama, ne yaparsınız yaşama belgeniz olmazsa?

BALIKÇI - Şimdiye dek belgesiz de yaşadık pekâlâ.

BN. YAZMAN - Başımızda yönetici yoktu da ondan.

Şimdiye var. Bizim hükümetin başlıca ilkesiyse, insanın hep bir belgeye ihtiyacı olduğudur. İnsan ekmeksiz, ya da kansız kalabilir, ama şunu ya da bunu doğrulayan bir belgesi olmadan edemez!

BALIKÇI - Bizim aile tam üç kuşaktır, balıkçılıkla geçinir ve öteden beri tam bir dürüstlikle çalışmışızdır, üstelik de inanın bana, belgesiz falan!

BİR SES - Babadan oğula kasaplık ederiz. Koyun kesmek için de belge kullanmayız.

BN. YAZMAN - Şimdiye dek kargaşa içinde yaşadık. Yordunuz! Ayrıca, bizim mezbahalara bir şey dediğimiz yok, tam tersine destekliyoruz onları! Yalnız, saymanlığın en son yeniliklerini getirdik kesim işine. Bizim üstünlüğümüz de bu. Balık ağı sonunura gelince, bu konuda da yabana atılmaz olduğumuzu göreceksiniz. Doldurulacak belgeler yanınızda mı, sayın Kadı?

BİRİNCİ KADI - Evet, burda.

BN. YAZMAN- Muhafızlar, getirin şu Bayı!

Balıkçıyı getirirler.

BİRİNCİ KADI - (*okur*) Ad. soyad. nitelik.

BN. YAZMAN - Geçin onlan. Bay onları kendisi doldurur.

BİRİNCİ KADI - Curriculum vitae.

BALIKÇI - Anlamadım.

BN. YAZMAN - Yaşamınızdaki Önemli olayları yazacaksınız. Böylece tuz de sizi tammiş olacağız.

BALIKÇI - Yaşamım Yalnız beni ilgilendirir. Özel bir konu bu, benden başkasını ilgilendirmez.

BN. YAZMAN - Özel mi? Bizim için hiçbir anlamı yok bu sözcüklerin. Bizim aradığımız herkesin gözü önündeki yaşamınız elbet. 7-atp ondan başkasına da izniniz yok. Ayrıntılara geçin, sayın Kadı.

BİRİNCİ KADI - Evli misiniz?
BALIKÇI- 1931'de evlendim.
BİRİNCİ KADI - Evlilik nedeni?
BALIKÇI - Evlilik nedeni mi? Şimdi keçileri kaçıracağım galiba!
BN. YAZMAN - Kâğıta öyle yazılı. Ayrıca, özeli genelleştirmenin en iyi yolu budur!
BALIKÇI - İnsan büyüyüp adam okluğu zaman evlendiği için evlendim.
BİRİNCİ KADI - Boşandınız mı?
BALIKÇI - Hayır, dul kaldım.
BİRİNCİ KADI - İkinci evlilik?
BALIKÇI-Yok.
BN. YAZMAN-Neden?
BALIKÇI - *(avaz avaz bağırarak)* Kanımı seviyordum da ondan.
BN. YAZMAN - Çok garip! Neden seviyordunuz karınızı?
BALIKÇI - Açıklanır mı böyle şeyler?
BN. YAZMAN - Evet, düzenli bir toplumda açıklanır!
BİRİNCİ KADI - Sabıkanız?
BALIKÇI - O da nesi?
BN. YAZMAN - Geçmişte yağmadan, yalan yere yemin etmekten, ya da ırza geçmekten hüküm giydiniz mi?
BALIKÇI-Asla!
BN. YAZMAN - Aklına da gelmedi değil: dürüst adamın teki bu herif! Sayın Kadı, fişine: Göz altında tutulacak yazın.
BİRİNCİ KADI - Yurttaşlık duygulan?
BALIKÇI - Kendimi bildim bileli yurttaşlarıma hizmet ettim. Hiçbir yoksulu balıksız çevirmedi.
BN. YAZMAN - Bu türü karşılık veremezsiniz.
BİRİNCİ KADI - Şey, bunu açıklayabilirim kendisine!
Bildığınız gibi, yurttaşlık duygulan benim konumdur! Bak

aslanım, bizim öğrenmek İstedİğımız, yerleşik düzene sırf varolduğu için mi saygı duyduğundur?

BALIKÇI - Evet, doğru ve akıleyisa.

BN. YAZMAN - Şüpheli! Yurttaşlık duygulan şüpheli yazın! Peki, sonuncu soru.

BİRİNCİ KADI - (*büyük zorlukla söktürerek*) Varoluş nedenleri?

BALIKÇI - Tek bir şey anladıysam, anamın bilmem neresini köpekler yesin.

BN. YAZMAN - Neden yaşadığınızı anlatacaksınız bize.

BALIKÇI - Neden mi? Ne bileyim ben neden?

BN. YAZMAN - Gördünüz mü! Yazın, sayın Kadı, adı geçen varlığımın gereksiz olduğunu kabul etmiştir. Zamanı gelince, rahat rahat dilediğimizi yapacağız demektir. Siz de, Bayım, size verilecek yaşama belgesinin geçici olduğunu anlayacaksınız.

BALIKÇI - Geçici meçici. verin şunu da evime gideyim, çoluk çocuk beni bekliyor.

BN. YAZMAN - Vereceğiz elbet! Yalnız, daha önce, bir üst kata çıkıp birtakım kâğıtları doldurarak, günlük işler dairesei, beldeme bürosu, yardımcı kısımdan bir sağlık be- gesi almanız gerekiyor.

Balıkçı çıkar. Bu arada, cenaze arabası mezarlığın kapısına gelmiş, boşaltılmaktadır. Tam o sırada, sarhoş Nada arabadan atlar avazı çıktığınca bağırarak.

NADA - Yahu, ölmedim diyorum size!

Yakalayıp yemden arabaya atmak isterler, kaçar, kulübe girer.

NADA - Amma iş be! Ölse, öldüğümü bildirim herhalde! Oh, affedersiniz!

BN. YAZMAN - Yok zaran. Yaklaşın hele.

NADA - Arabaya tıktılar beni. Oysa içkiyi fazla kaçırmıştım hepsi bu! Temizlik başladı besbelli!

BN. YAZMAN - Ne temizliği?

NADA - Her şeyin, güzelim, her şeyin! Ne kadar çok temizlik yaparsan, işler o kadar iyi gider. Her şeyi yokettin mi, tamam, dünya cennete döner! Örneğin şu sevdalılar! İğrenirim sevdalılardan! Önümden sevdalı bir çift geçti mi, hak diye suratlarına tükürürüm. Suratlarına dediysem, yanlış anlamayın sakın, arkalarından yaparım tabii bu işi, kimisi pek öfkeliydi çünkü. Ya çocuklar, o pis veletler! Sonra o salak görünüşlü çiçekler, ömürleri boyunca fikir değiştiremeyen ırmaklar! Yok azizim, yok! Yokedelim, temizleyelim hepsini! Benim felsefem budur! Tanrı dünyayı yadıyor, ben de Tanrı'yı! Varolan tek şey olduğuna göre, yaşasın hiçlik!

BN. YAZMAN - İyi ama, nasıl yokedeceğiz bunca şeyi?

NADA - İçerek, ölene dek içerek, o zaman her şey yo- k olur!

BN. YATMAN - Kötü bir yol bu! Bizimki daha iyi! Ne senin adın?

NADA-Hiç.

BN. YATMAN- Anlamadım?

NADA-Hiç.

BN. YAZMAN - Adım soniyonım sana.

NADA-Adım hiç.

BN. YAZMAN - Bak hele! Böyle bir adla çok işimize yararsın sen! Geç bakalım şu yana. Bizim krallığa memur olacaksın.

Balıkçı girer.

Sayın Kadı, dostumuz Hiç'e yapacağı işi gösterir misiniz. Muhafızlar, siz de bu arada rozetlerimizi satarsınız. (*Diego'ya doğru yfıfır.*) Merhaba. Bir rozet almak ister misiniz?

DIEGO-Ne rozeti?

BN. YAZMAN - Ne rozeti olacak, veba rozeti. (Bir an susar.) Ayrıca, alıp almamakta da özgürsünüz elbet Zorunlu değil çünkü.

DIEGO- Öyleyse istemem.

BN. YAZMAN - Güzel. (*Victoria'ya doğru giderek.*) Ya siz?

VICTORIA - Taramıyorum sin.

BN. YAZMAN - Harika. Yalnız şurasını belirtmek isterim ki, bizim rozetlerden takmayan başka bir rozet takmak zorundadır.

DIEGO - Hangisini?

BN. YAZMAN - Veba rozeti takmayı reddedenler rozetini tabii. Böylece, ilk bakışta kiminle karşı karşıya bulunduğumuz anlaşılacak olacak

BALIKÇI - Özur dilerim...

BN. YAZMAN - (*Diego'yla Victoria'ya dönerek*) Az sonra görüşürüz! (*Balıkçıya.*) Yine ne var?

BALIKÇI - (*gittikçe artan bir korkuyla*) Birinci kattan geliyorum, buraya dönüp yaşama belgesi almanı, yoksa sağlık belgesi veremeyeceklerini söylediler.

BN. YAZMAN - Ee, öyle tabii!

BALIKÇI - Nasıl öyle tabii?

BN. YAZMAN - Bu da gösteriyor ki, kentimiz en sonunda ciddi bir yönetime kavuştu. Kanımıza göre, hepiniz suçlusunuz. Doğal olarak yönetilmekten suçlusunuz, Yalnız, sizlerin de kendinizi suçlu hissetmeniz gerekiyordu. Oysa yorulmadıkça kendinizi suçlu hissedemezsiniz.

B izler de sizi yoruyoruz, hepsi bu. Yorgunluktan imanım gevredığı an, işler kolaylaşır.

BALIKÇI - Peki, şu kutsal yaşama belgesini alabilir miyim acaba?

BN. YAZMAN - İlke olarak hayır, çünkü yaşama belgesi alabilmek için, önce bir sağlık belgeniz bulunmalı. Görüntüğe göre hiç bir çıkış yolu yok.

BALIKÇI-Ee?

BN, YAZMAN - Eesi bu, canımız isterse veririz. Ancak, keyfe bağlı her şey gibi.böylesi de çok kısa ömürlüdür. Özel bir kayırmayla veriyoruz bu belgeyi size. Ama yalnız bir hafta için. Bir hafta sonra düşünürüz.

BALIKÇI - Neyi düşünürüz?

BN, YAZMAN - Yemleyip, yemlemeyeceğimizi.

BALIKÇI - Ya yenilenmezse?

BN. YAZMAN - Canımız güvenlik altında bulunmaya-
cağından, adınızı defterden silmek gerekecek herhalde. Sayın Kadı, on üç kopya yazdırm bu belgeyi.

BİRİNCİ KADI - On üç kopya mı?

BN. YAZMAN - Evet! Biri ilgiliye, öbürleri de işlerin düzgün yürümesi için çeşitli dosyalara.

Işık tam ortaya vurur.

VEBA - Hiçbir işe yaramayan büyük çalışmalar başlasın. Siz, sevgili dostum, siyasal sürgün ve toplatma listesini hazır edin. Herkese iş çıksın diye, suçsuzların suçlu kılınmasını hızlandırın. Önemli kişileri sürgüne gönderin! Pek yakında adam sıkıntısı çekeceğimize kuşku yok! Sayım işi ne durumda?

BN. YAZMAN - Yürüyor, her şey yolunda, bu yiğit insanlanmmiyetimizi kavramaya başladıklarını sanıyorum!

VEBA - Çok çabuk duygulanıyorsunuz, sevgili dostum. İlle de anlaşılacak istiyorsunuz. Sizin deyiminizle, *şu*

yığıt İnsancıklar aslında hiçbir şey anlamadılar, ama hiç önemi yok bunun! Önemli olan anlamları değil, kendi işlerini bitirmeleri. Dur hele! Çok anlamlı bir lâf oldu bu, öyle değil mi?

BN. YAZMAN - Hangisi, efendim?

VEBA - Kendi işlerini bitirmeleri. Hadi bakalım, ah- pap.lar, kendi işinizi kendiniz bitirin, hadi durmayın! Nasıl? Harika bir buluş değil mi?

BN. YAZMAN-Harika!

VEBA - Harika ya! Her şey var bunun içinde! Bir kere, iş bitirme imgesi epey dokunaklı, sonra işi bitirilecek adam buna kendi eliyle katkıda bulunuyor; buyusa, bütün iyi hükümetlerin amacı ve sağlamlığıdır.

Dipten birtakım gürtültüler gelir.

Ne var, n'oluyor? .

Korodaki kadınlar kaynaşır.

BN. YAZMAN - Kadınlar kaynaşıyor.

KORO - Bu kadının bir diyeceği var.

VEBA-Yaklaş.

KADIN - (*öne çıkarak*) Kocam nerde?

VEBA - Al bakalım! Böyledir işte insan yüreği! N'olmuş bunun kocasına?

KADIN - Eve dönmedi.

VEBA - Aman ne saçma şey. Tasalanma yavrum, tasalarana. Yatacak başka bir yatak bulmuştur.

KADIN - Sizin bildiğiniz erkeklemen değildir o, kendine saygısı vardır.

VEBA - Oo, eşi benzeri bulunmayan adamdır, öyle değil mi! Şuna bir bakar mısın, sevgili dostum.

BN. YAZMAN - Adı, soyadı!

KADIN - Antonio Galvez.

*Yazman elindeki deftere bakar, Veba'nın
kulağına birşeyler fısıldar.*

BN. YAZMAN - Hadi bakalım, için rahat etsin, yaşıyor!

KADIN - Nasıl yaşıyor ama?

BN. YAZMAN - Krallar gibi, şatoda!

VEBA - Evet öyle, onun gibi gürlüti eden ve harcamak
istemediğim birkaç kişiyle birlikte sürdürdüm kendisini. '

KADIN - (*gerileyerek*) Kaptınız onu?

VEBA - (*isterik bir kudurganlıkla*) Koyulaştırdım hepsini.
Bugüne dek gelişigüzel, havaice, bir bakıma sulandırılmış
halde yaşıyorlardı! Şimdiyse daha katı, daha yoğun hale
geliyorlar!

KADIN - (*iki yana açılıp kendisini karşılayan koraya doğru
kaçarak*) Vah bana, vahlar bana!

KORO - Vah bize, vahlar bize/

VEBA - Susun! Aylak aylak durmayın! Birşeyler yapın! Bir
iş bulun kendinize! (*Dalgın dalgın.*) Kendi işlerini bitiriyor,
birşeyler yapıyor, koyulaşıyorlar. Çok iyi şey canım şu
dilbilgisi, epvey işe yarıyor!

*Işık, bir anda, Kadyyla birlikte otu♦ ran
Nada'nın bulunduğu kapıcı kulübesine
çevrilir. Nada'nın önünde uzun bir
kuyruk.*

BİR ERKEK - Pahalılık arttı, ücretler yetersiz.

NADA - Biliyoruz öyle olduğunu, onun için yeni bir ücret
dizgesi düşündük. Az önce hazırlandı.

ADAM - Araş oranı ne olacak?

NADA - (*okur*) Çok basit! 108 numaralı cetvel. "Çeşidi

mesleklere ve meslekdişı işlere verilen ücretlerin yeniden değerlendirilmesine ilişkin karar uyarınca taban ücret kaldırılmakta, esnek merdiven dizgesi tara anlamıyla serbest kılınmaktadır, böylece, en düşük ücretlerin de, ilerde, en tepeye çıkabilmesi olanağı belirlemektedir. Bununla birlikte, 107 numaralı cetvelin kafadan atarak getirmiş bulunduğu artışlar da, bu yeni sınıflandırmanın doğuracağı zamlara, kaldırılan taban ücret üzerinden eklenecektir."

ADAM- İyi ama, arlış ne olacak?

NADA - Bugünlük yalnız yeni cetvel kabul edildi, araş daha sonra. Şimdilik memurları bir üst dereceye çıkarıyoruz, o kadar.

ADAM - Peki ama ne yapsınlar kupkuru üst dereceyi?

NADA - (*avaz avaz*) Ne yapacaklar, yesinler! Arkadaki. (*Başka bir adam gelir.*) Sen bir ticaretevi mi açmak istiyordun? Vallahi çok iyi bir fikir bu! Önce şu kâğıdı doldur bakalım. Parmaklarını şu hokkaya daldır, sonra şuraya bastır. Tamam.

ADAM - Elimi nereye sileyim?

NADA - Nereye mi sileceksin? (*Dosyalardan birini karıştırır.*) Hiç bir yere silemezsin. Yönetmelikte böyle bir madde yok.

ADAM - Böyle de duramam ki.

NADA - Neden duramayacaksın? Ayrıca, ne zarar var, nasıl olsa karına el süremeyeceksin. Hem. böylesi tam sana göre bir şey.

ADAM - Nasıl bana göre?

NADA - Evet, öyle. Seni küçük düşürüyor, öyleyse tam sana göre. Neyse, dönemim yine şu ticaret işine. Genel yönetmeliğe bağılı on altıncı genelgenin 62. bölümünün 208. maddesinden mi yararlanmak istersin, yoksa özel yönetmeliğe ek olarak çıkarılmış 15. genelgenin 207. maddesinin 27. sanrbaşından mı?

ADAM - Ne birini bilirim, ne ötekini bu yönetme-

liklerin!

NADA - Bilemezsin elbet! Tanımıyorsun çünkü. Ay- nca, ben de tanımıyorum. Ama bir karar vermek gerektiğinden, ikisinden birden yararlandırılım seni.

ADAM - Sağol, Nada, bu kadan fazla benim için.

NADA - Değmez canım. Çünkü, bu maddelerden biri sana dükkân açma yetkisini verirken, öbürü orda heitangi bir şey satmanı yasaklıyor galiba.

ADAM- Ee, bu da ne demek oluyor?

NADA - Düzen, aslanım, düzen!

Gözleri dışarı uğramış bir kadın geir.

NADA - Ne var, n'oluyor, kadını?

KADIN- Evime d koydular.

NADA-Güzel.

KADIN - Devlet dairesi yapular.

NADA-Elbette!

KADIN - İyi ama, ben sokakta kaldım; sana da bir yer buluruz dediler.

NADA - Görüyorsun ya, her şeyi düşünüyoruz.

KADIN - Evet ama bunun için dilekçe vermek gerekiyor.

Dilekçeye yanıt gelene kadar da çocukların sokakta kalacak.

NADA - Öyleyse hemen dilekçe vermelisin. Doldur bakalım şu kâğıdı.

KADIN - *(uzatılan kâğıdı alır)* Tez yürür mü dersiniz?

NADA - Bir ivedilik belgesi getirirsen, tez yürür.

KADIN - O da nesi?

NADA - Bir an önce sokaktan kurtarılan gerektiğini belirten bir belge.

KADIN - Çocuklarım yuvasız kaldı, bundan daha iyi gerekçe mi olur?

NADA - Sırf çocukların sokakta kaldı diye ev verecek

değiliz ya sana! Ancak belge getirirsen ev verebiliriz.
Bu ikisi aynı şey değil elbet

KADIN - Tek bir şey anladıysam Arap olayım. Olsa
olsa İblis böyle konuşur ve kimsecikler bir şey anlamaz!

NADA - Bu da bir rastlantı değil ki, kadının. Bizim
ereğimiz de, aynı dili konuştuğumuz halde, kimsenin
bir şey anlayamaması. Ve şunu belirtmek isterim ki,
herkesin boşu boşuna konuşacağı, kentimizde karşı
karşıya gelen iki dilin büyük bir inatla birbirini
aşındıracağı, sonunda sessizlik ve ölümden başka bir
şeye yer bırakmayacağı an yaklaşıyor.

*Aşağıdaki konuşmayı Nada'yla
kadın aynı anda yaparlar.*

KADIN - Adalet odur ki, çocuklar doyusıya yer, so-
ğukta titreşmez. Adalet odur ki, yavruların yaşar.
Neşeli bir toprakta dünyaya getirdim onları. Deniz verdi
kutsandıkları suyu. Başka bir zenginliğe ihtiyaçları yok.
Onlar için günlük ekmekten, yoksullara özgü rahat
uykudan başka bir şey İstemiyocm. Bir hiçtir bu, ama
yine de olmaz diyorsunuz. Talihsiz insanları ekmeksiz
bıraktıktan sonra, ne şatafatla, ne güzel sözlerle, ne giz
dolu vaatlerle bağışlatsın azsınız kendinizi.

NADA - Ölmektense dizüstü yaşamaya razı olun,
böy- lece evren darağaçlanmın dik açısında ölçülü
düzenine kavuşacak, ölülerle akıllı uslu karıncalar
arasında paylaşılmış, çayırdan ve ekmekten yok sim
kaskatı ilkeli bir cennet haline gelecek, ve bu cennette,
kâğıda doymuş, tesmî bildirilerle beslenen, her şeyi
yoketme nişanı almış, o eski, tatlı mı tatlı dünyadan
kalma taşkınlıkları ortadan kaldırmaya kararlı Tann'ya
tapan mutlu kişiler arasında kocaman kanatlı polis-
melekler dolaşacaktır.

NADA - Yaşasın hiçlik! Kimse kimsenin dilinden
an*

larıyor artık: vardık işte o yetkin âna!

*Işık sahnenin tam ortasına vurur.
Kartondan kesilmiş kulübeler, dikenli teller,
İspanyol köşkleri ve buna benzer birkaç aykırı
yapı göze çarpar. Binlerinden kaçtırmış
izlenimi veren, maskeli Diego girer. Anıtları,
halkı ve Veba'yı farkeder.*

DIEGO - (*koraya*) İspanya nerde? Kadiz nerde? Hiçbir yere benzemiyor burası! İnsanoğlunun yaşamayacağı bir dünyadayız besbelli. Neden susuyorsunuz?

KORO - Korkuyoruz! Ah, bir yel esse...

DIEGO - Ben de korkuyorum. İyi geliyor korkuyorum diye bağırarak! Hadi durmayın, bağırın, rüzgâr karşılık verir sesinize.

KORO - Eskiden bir halktık, şimdiyse sürüyüz! Eskiden şölene çağırılırdık, şimdiyse ya karakola, ya da yargıca götürülüyoruz! Eskiden sütle ekmeği değiştirdik, şimdi karneyle yiyecek alıyoruz! Tepinizyoruz! (*Oldukları yerde tepinirler.*) Olduğumuz yerde tepiniyor, kimsenin kimseye yaran dokunamaz, onun için bize gösterilen yerde bekleyelim diyoruz! Ne yaran var bağırıp çağırmanın? Kadınlarımızın yüzü, eskisi gibi, içimizi gıcıklayan birer çiçeği andırıyor, İspanya yok oldu! Tepinelim! Tepinelim! Ah, acı, ah! Biziz olduğu yerde tepinen! Boğuluyoruz bu her yanı kapalı kentte! Ah, bir rüzgâr çıksa...

VEBA - Budur işte bilgelik. Yaklaş bakalım, Diego, anladın artık işin aslını.

*Gökten, defterlere çekilen çaprazların
fuşurası gelmektedir.*

DIEGO - Suçsuzuz Uz! *(Veba kahkahayı basar. Diego, ovan çıtağınca bağırarak.)* Suçsuzluk nedir bilir misin, ey cellât, suçsuzluk!

VEBA - Suçsuzluk ha! Hayır, tanımıyorum böyle Ur şeyi!

DIEGO - Yaklaş öyleyse. Gücü yeten öbürünü gebertsin.

VEBA - Güçlü olan benim, be hey suçsuz. Bak.

Eliyle bir işaret yapar, Muhafızlar Diego'nun üstüne yürürler. Beriki kaçar.

VEBA - Koşun anlından! Sakın kaçırmayın! Kaçan adam tezdendir! Hemen damgalayın.

Muhafızlar Diego'nun ardından koşarlar. Sözsüzoyunla verilen bir kovalama başlar. Düdükler. Canavar düdüklere.

KORO - Adam koşuyor! Korkuyor ve korkuyorum diyor! Kendine egemen değil, çıldırmış dunımda! Bizse akıllandık. Bir yönelenimiz var. Ama yazıhanelerin sessiz* liginde dışa vurulmayan ve bizlere Güney'in kızgın güneşi aJun'da uzayıp giden denizden, geceleyn hışırdayan kamlardan, kadmlanmızın körpe kollarından söz eden uzun çığlığı dinliyoruz. Suratlarımız mühürlendi, adımlanmız sayılmakta, saatlanmız hesaplı, ama yüreklerimiz sessizliğe başkaldırmakta. Listeleri, sicil numaralanın, tükenmek bilmeyen duvarları, pencerelerdeki par-^maklıkları, tüfekli sabahlan istemiyor yüreklerimiz. Sığmacak bir yer bulmak üzere bu gölgeli ve rakamlı de* tordan kaçarak evlerden birine varmaya çalışan adam gibi

hayır diyor yüreğimiz bütün bunlara. Oysa biricik sığmak, şu duvarların ardındaki denizdir. Rüzgâr esse de rahat bir soluk alsak...

Korunun dediği gibi, Diego evlerden birine dalmaşur. Muhafızlar kapıda durup nöbetçi dikerler.

VEBA - (avaz avaz bağırarak) Çabuk damgalayın o adamı! Herkesi damgalayın! Söylemedikleri de iştiliyor çünkü! Şimdi artık karşı çıkamıyorlar, ama sessizlikleri diş gıcirtısını andırıyor! Dağıtın hepsinin ağzını burnunu! Ağızlarına birer tkaç sokun ve hepsi her gün aynı şeyi söyleyene, yani İstedüğümüz gib» iyi birer yurtla; olana dek hep aym lâflan edin onlara!

Tepeden, oparlörlerden geliyor• muşeasma yankılanan, yinelendikçe güçlenen ve en sonunda örtültğt kaplayacak sessizliğe dek, ağızını açmadan dikilen koroyu ezen sloganlar yağar.

Tek veba, tek halk!

Koyulaşın, kendi işinizi kendiniz bitirin, yapacak bişeyler bulun!

İyi bir veba iki özgürlüğe bedeldir!

Tutup sürgüne gönderin, işkence edin, nasıl olsa bir* takım izler kalır!

Yargıcın evi aydınlanır.

VICTORIA - Hayır, baba, olmaz. Bu yaşlı hizmetçiyi hastalığa yakalandı diye götürüp veremezsiniz o adamlara. Beni büyüttüğünü, gık demeden bütün hizmetlerinizi

gördüğünü unutuposunuz galiba.

YARGIÇ - Kim bozdurabilir veit'igim yargıyı?

VICTORIA - Her şey hakkında yargıya varamazsınız.

Acı mn da kendine göre haklan vardır.

YARGIÇ - Benim görevim bu evi korumak, kötülü*
ğünü oraya girmesine engel olmaktadır. Ben...

' Birden Diego girer içeri.

YARGIÇ - Kim İzin verdi içeri girmene?

DIEGO - Korku getirdi boi senin evine! Vebadan kaçıyorum.

YARGIÇ - Vebadan kaçmıyor, yanında taşıyorsun.
(Diego'ya, kasiğündaki belirtiyi gösterir. Hep birlikte susarlar. Uzaklardan bir iki düdük sesi gelir.) Hemen çık bu evden.

DIEGO - Sakla beni! Kovarsan, alıp ötekilerin yanına katarlar, o zaman ölü gibi üst üste yığılmış oluruz.

YARGIÇ - Ben yasalara hizmet ederim, saklayanı am seni burda.

DIEGO - O senin hizmet ettiğın eski yasaydı. Yenisiyle hiçbir ilgin yok.

YARGIÇ - Ben yasalara sözleri için değil, yasa olduklan için hizmet ederim.

DIEGO - Peki, ya yasa suçsa?

YARGIÇ - Yasa halinde gelen suç, suç olmaktan çıkar.

DIEGO - O zaman da enlemi cezalandırmak gerekir!

YARGIÇ - Evet, yasaya kafa tutma saldırganlığımı gösterirse, cezalandırmak gerekir.

VICTORIA - Bana bak, Casado, yasayla değil, korkuyla hareket ediyorsun.

YARGIÇ - Seninki de korkuyor ama.

VICTORIA - Evet ama, henüz hiçbir ihanette bulunmadı.

YARGIÇ - Yakında bulunur. Korktuğu için, herfces i- hanet etmekte. Ve herices, lekesiz olmadığı için korkuyor.

VICTORIA - Ben bu adamın eşiyim, baba, siz de kabul etmiştiniz bunu. Dün verip, bugün elimden alamazsınız.

YARGIÇ - Evlenmeni kabul etmedim ki. Evden çıkmam kabul ettim.

VİCTORİA - Beni hiç sevmediğinizi biliyordum zaten.

YARGIÇ - (*kızına bakarak*) Büliin kadınlardan tiksindirir.

Birden şiddetle kapı çalınır.

Bu da nesi?

BİR MUHAFAZ - (*dışardan*) İçeride şüpheli biri saklandığı için ev hüküm giymiştir. Bütün ev halkı göz hap- sindedir.

DİEGO - (*kahkahayla gülererek*) Biliyorsun ya, yasa yasadır. Yalnız azıcık yenidir ve sen bu yeni yasayı pek tanıımıyorsun.

Yargıç, sanıklar aynı kaptayız işte şimdi!

Yargıcın karısı, küçük oğlu ve kızı içeri girerler.

KADEN - Kapıyı tuttular.

VICTORIA - Ev hüküm giydi

YARGIÇ - Hep şunun *üzünden*. *Şimdi* gidip ele vereceğim bu adamı. O zaman kapıyı açarlar.

VICTORIA - Hayır, baba, onurunuz bunu yasaklar.

YARGIÇ - Onur İnsan işidir, bu kentteyse insan falan yok artık.

Birtakam düdük sesleri, yaklaşan bir arabanın gürültüsü duyulur. Diego korkulu gözlerle dört bir yanına bakar,

sonra küçük oğlana yapıştır.

DIEGO - Bana bak, yasa adamı! Tek bir hareket yaptığın an, oğlunun ağzını veba hıyarcığının üstüne yapıştırırım.

VICTORIA - İyi ama, Diego, alçaklık bu.

DIEGO- Alçaklar kentinde hiçbir şey alçaklık değildir.

KADIN - *(yargıca doğru koşarak)* Söz ver, Casado! Ne istiyorsa onun için söz ver bu adama!

YARGICIN KIZI - Hayır, baba, söz falan verme. Bize ne bundan.

KADIN - Dinleme sen onu. Biliyorsun ki nefret eder erkek kardeşinden.

YARGIÇ- Haklı ama. Bizi ilgilendirmez bu iş.

KADIN - Sen de nefret ediyorsun zaten oğlumdan.

YARGIÇ - Haklısın, senin oğlun o.

KADIN - Oh! bağışlanmış bir şeyden söz edecek adam mısın sen!

YARGIÇ - Hiçbir şeyi bağışlamış değilim. Ben yalnızca, herkesin gözünde beni şu oğlana baba yapan yasaya uydum, o kadar.

VICTORIA - Doğru mu bu, anne?

KADIN - Sen de küçük görüyorsun beni.

VICTORIA - Hayır. Yalnız, her şey aynı anda Çöküyor. Ruh bile sallantıda.

Yargıç kapıya doğru bir adım atar.

DIEGO - Ruh sallantıda, ama yasa var aıkamızda, öyle değil mi yargıç? Hepimiz kardeşiz! *(Oğlanı tam karşısına diker.)* Sen de kardeşimsin artık, kardeşçe bir öptük vereceğim sana.

KADIN - Dur, Diego, yalvanmı bekle azıcık! Yüreğine varana dek taşlaşan kişilere benzeme. Üstelik o bile

yumuşar. (*Kapıya doğru koşup yargıcın yolunu keser.*)
Vazgeçeceksin, değil mi?

YARGICIN KIZI - Neden vazgeçecekmış, hem ona ne şu hiç Ur işe yaramayıp yer dolduran piç kurusundan!

KADIN - Sus sen, kıskançlık içini kemiriyor senin, daha şimdiden kapkara kesildin. (*Yargıca.*) Ama sen ölümün eşliğindesin, yeryüzünde uyku ve dinginliğin dışında, arzulanacağına hiç bir şey kalmadığını biliyorsun. Bunu yaparsan ıssız kalan yatağında huzur içinde yalamayacağım da biliyorsun.

YARGIÇ - Yasa benden yana. O huzurumu sağlar benim.

KADIN - Tükürürüm senin yasana. Hak da benden yana, sevdiklerinden ayrılmak istemeyenlerin, bağışlanmayı bekleyen suçluların, onurianna kavuşmak isteyen pişman olmuşların hakkı! Evet, tükürürüm senin yasana. Seni dövüşe çağırın yüzbaşından alçakça özür dileiken, askerlik yoklamasından kaçarken de yasalar senden yana mıydı? Ahlâksız bir avukatı *mahkemeye veren genç* kıza yatağan teklif ederken de yasaya mı dayanıyordun ha?

YARGIÇ - Sus, kan, sus.

VICTORIA-A^ne!

KADIN - Hayır, Victoria, susmayacağım. Yıllardır hep sustum. Hem kendi onurum, hem de Tann'ın hatın için sustum. Ama ne onur kaldı artık, ne bir şey. Ve şu yavrunun bir tel saçı, cennetten daha değerli benim için. Susmayacağım. Ve şu adama, hiç değilse, haklı olmadığımı söyleyeceğim; evet, Casado, haklı falan değilsin, ancak acı çekenler, inleyenler, birşeyler umanlar haklıdır. Durmadan hesap yapıp paracıklan üst üste yığanlar haklı olmaz.

Diego çocuğu bırakmıştır.

YARGICIN KIZI - Kocasını aldatan kadınların hakları o senin dediklerin.

KADIN - (*bağırarak*) Saklamıyorum ki kusurumu, gerekirse bütün dünyaya haykırabilirim onu. Ama, bütün yoksulluğuma rağmen kusurların tenden, suçlansın yürekte geldiğini biliyorum. Aşk ateşiyle yapılanlara olsa olsa acınır.

KIZ - Dişi köpeklerle mi acıyacağız!

KADIN - Evet! Çünkü onların birtakım zevkler almaya ve yeni varlıklar doğurmaya yarayan bir karınları vardır!

YARGIÇ - Bana bak, hanım! Savunman yetersi?! Ortalığı karıştıran bu adamı ele vereceğim! Üstelik, hem yasa, hem de kin adına yapacağım için, iki katlı zevk duya* çağım bundan.

VICTORIA - Vay gelsin doğruyu dile getirenin başına. Sen zaten öteden beri yasa adını verdiğin bu gazelle yargıladın insanları. En iyi yasalar bile kezzaplaştı senin ağzında, çünkü o, sevgi nedir tatmamış olanların ağzıydı. Ah, ah! tiksintiden boğuluyorum! Hadi, Diego, gel kucakla hepimizi de, birlikte çürütüp gidelim. Bu adamsa, bırak da, ceza olarak yaşasın.

DIEGO - Bırak beni, bırak. Halimize bakıp utanıyorum.

VICTORIA - Ben de Öyle. Ölmekten utanıyorum.

*Diego, ansam, pencerelerden
birine doğru fırlar. Yargıç da
ardından. Vic- - toria gizli kapılardan
birinden kaçır.*

KADIN - Hıyarıcıların patlama zamanı gelip çam. Yalnız biz değiliz bu rinnimrta olan. Bütün kent aynı ateşle yanıyor.

YARGIÇ-Köpek kan!

Sahne kararı. Mezarlık kapıcısının kulübesi aydınlanır. Nada ile Birinci Kadi gümek ÜzereDirler.

NADA-Bürün bölge komutanlarına, yönetimleri altındaki halka yeni hükümeti desteklemek üzere oy verdirmeleri buyruldu.

BİRİNCİ KADI - Hiç kolay iş değil bu. Bakarsın birkaçı olumsuz oy kullanır!

NADA - Güzel ilkelere göre davranırsanız, kimse böyle bir şey yapamaz.

BİRİNCİ KADI - Güzel ilkeler mi?

NADA - Güzel ilkeler, oylama özgürdür der. Yani, hükümeti destekleyen oylara özgürlük içinde verilmiş gözüyle bakılır. Ötekilere gelince, seçme özgürlüğünü kısıtlayacak gizli engelleri de ortadan kaldırmak üzere, seçim bölgesinde oy kullanmayanların sayılmayan oyların üçte biriyle denkleştirilmesi demek olan yağlama yöntemiyle geçersiz ilân edilir. Anlaşıldı mı?

BİRİNCİ KADI - Evet, efendim... Daha doğrusu, anladığımı sanıyorum.

NADA - Harika bir adamsınız, saym Kadı. İster anlayın, ister anlamayın, bu yöntemin şaşmaz sonucunun hükümeti destekleyemeyen oyların tümünün geçersiz sayılması olacağıın sakın aklınızdan çıkarmayla

BİRİNCİ KADI - İyi ama, oylamanın özgür olduğunu söylemişsiniz?

NADI - Evet, *öyledir*. A *ma* biz, hayır diyen oyların özgürlük içinde verilmediği ilkesinden yola çıkıyoruz. Böyle bir oy duygusaldır, yani tutku zincirine vurulmuştur.

BİRİNCİ KADI - Haa, bu aklıma gelmemişti işte!

NADA - Özgürlük konusunda doğru bir fikriniz yoktu

da ondan.

/şık sahnenin tam ortasını aydınlatır. Diegoyia Victoria, koşarak, sahnenin önüne gelirler.

DIEGO - Kaçmak istiyorum, Victoria, Görevimin ne olduğunu bilmiyorum artık. Hiç bir şey anlayamıyorum.

VICTORIA - Bırakma beni. İnsanın görevi, sevdiğinin yaranda olmaktır. Sıkı dur.

DIEGO - İyi ama, kendime saygı duymadan seni sevemeyecek kadar gururlu bir insanım ben.

VICTORIA - Kim engel oluyor kendine saygı duymana?

DIEGO - Şu sarsılmayan direncinle sat

VICTORIA - Ah, sevgimizin hatırı için böyle konuşma, yoksa gözünün önünde yerlere serilip korkaklığımı göstereceğim sana. Doğru değil bu dediğin. Sandığın kadar güçlü değilim. Kendimi sana verebileceğim anlan boşa harcadığımı düşündükçe dizlerimin bağı çözülüyor. Adını duyar duymaz, yüreğime su yürüttüğü günler nerde kaldı acaba? Ya seni görür görmez içimden gelen bir sesin "İşte Yeryüzü!" diye bağırdığı günler? Evet, gittikçe güçten düşüyor, alçakça bir pişmanlıkla kendi kendimi yiyip bitiriyorum. Hâlâ ayakta kalabilişim, sevgi atıl iminin beni ileri doğru fırlatmasından. Sen gittiğin an hızım kesilecek, küt diye yıkılacağım.

DIEGO - Ah, ah! Bari sana bağlanabilsem ve sınıksı sanlıp seninle birlikte sonsuz bir uykuya dalabilsem!

VICTORIA - Hadi gel, seni bekliyorum.

Ağır ağır birbirlerine yaklaşır. Gözleri gözlerindedir. Tam kucaklaşacakları an Bn. Yazman çıkagelir.

BN. YAZMAN - Hey, n'apyorsunuz orda?
VİCTORIA - *(bağırarak)* Kapacağız, sevişiyoruz!

Gökten korkunç bir gürlüti gelir.

BN. YAZMAN - Şişş! Bazı lâflar ağza alınmamalı.
Bunu söylemenin yasak olduğunu bilmeniz gerekirdi.
Bakın.

*Diego'nun koltuk aluna dokunup,
ikinci hastalık belirtisini kondurur.*

BN. YAZMAN - Zaten şüphe altındaydınız. Şimdi artık
İyiden iyiye hastalandınız. *(Diego'ya bakar.)* Yazık. Sizin
kadar güzel bir oğlan, *(victoria'ya.)* Özür dilerim, erkekleri
kadımlara yeğlerim, onlardan yanayımır hep. İyi akşam-lar.

*Diego, vücudundaki ikinci belirtiyeye
bakar tiksintiyle: Çılgınca dört bir yana
bakınır, Victoria'ya doğru atılıp beline
sarılır.*

DİEGO - Ah! bilsen nasıl nefret ediyorum güzelli-
ğinden! benden sonra da sürüp gidecek çünkü. Ah, uğursuz,
ah, başkalarının işine yarayacaksın! *(Simsık göğsüne
bastırır kızı.)* Al bakalım! Ben de yalnız gitmem ölüme!
Benimle birlikte çürümeyen sevgiyi neyleyim?

VİCTORIA - *(çarpınır)* Canrını acıyorsun! Bırak beni,
bırak!

DİEGO - Haa! Korkuyorsun demek! *(Çılgınca güler.
Kızı tutup sarsar.)* Peki, nereye gitti sevdanın kara saçları,
ha? İyi günde sevdalı, kara gündeyse ne saç var, ne bir

şey! Benimli biükte öl hiç değİLse!

VICTORIA - Seninle birlikte ölüürüm, ama sarılmadan! Suratında beliren şu korku ve nefretten tiksiniyorum çünkü! Bırak beni! Bırak da eski günlerin sevecenliğim arayayım sende. O zaman yüreğim yeniden düe gelir elbet

DIEGO - (*fazı yan bırakarak*) Tek başıma ölmek istemiyorum! Oysa yeryüzünde en çok sevdiğim varlık benden yüz çeviriyor, benimle gelmek istemiyor!

VICTORIA- (*Kollarınaatılarak*) Ah,Diego!...Gerekirse cehenneme bile gelirim, ,bacaklarım seninkilere değerken titriyor. Yüreğimin derinliklerinden gelen şu çığlığı bastırmak üzere öp beni, baksana geliyor, geliyor, geldi... Ah!

Kendinden geçerek öper km, sonra kollarından sıyrılıp sahnenin ortalık yerinde tek başına bırakır.

DIEGO'- Bak bakayım bana! Hayır, hayır, hiç bir belirli yok üstünde! Hiç! Sonu yok bu çığlığın!

VICTORIA - Hadi gel kollarıma, şimdi de soğuktan titriyorum! Az önce, göğsün ellerimi yakıyor, kanım bir yalın gibi dolaşıyordu damarlarımda! Şimdiyse...

DIEGO - Hayır! Yalnız bırak beni. Unutamıyorum bu acıyı.

VICTORIA - Hadi gel kollarıma! Aynı ateşte yanmaktan, aynı yarayla bağırırmaktan başka dileğim yok!

DIEGO - Hayır! Bundan böyle ben de ötekilere, damgalılara katıldım. Çektikleri acı tiksinti veriyor bana, şimdiye dek işte bu tiksintiyle aynılıyordum onlardan. Oysa ben de onların çektiğini çekiyorum, ihtiyaçları var bana.

VICTORIA - Öürsen, seni koynuna alan toprağı bile kıskanacağım!

DIEGO - Sen öbür yakada, yaşayanlar yakasındasın!
VICTORIA - Sarılıp yeterince öpsen, seninle oium!
DIEGO - Sevdayı yasaklamışlar! Ah, ah! bütün var-
lığımla anyonun seni!
VICTORIA - Hayır, hayır! Yalvanm yapma!
Anladım onların ne istediğini. Sevgiyi olanaksız
kılmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Ama ben
hepsinden güçlü olacağım.
DIEGO - Ben herkesten güçlü değilim. Seninle bir
bozgunu paylaşmak istemem!
VICTORIA - Bir bütünü ben! Bildiğim tek şey sev-
gim! Hiç bir şeyden koılmuyorum artık, ve eğer eün
elimdeyse, gök yarılıp tepeme çökse, mutluluktan
bağıra bağıra ölebilirim.

Çıglıklar.

DIEGO - Ötekiler de bağırıyor!
VICTORIA - Ötüme dek sağırım artık!
DIEGO-Bak!

ölü arabası geçer.

VICTORIA - Gözlerim de artık bir şey görmüyor!
Sevda kamaştırdı onları.
DIEGO - İyi ama, acı var üstümüze çöken gökte!
VICTORIA - Ben sevgimi taşımaya bakıyorum! Bir de
dünyanın acısını yüklenemem! Erkek işidir o, asıl zor
savaştan, gururlanabileceğiniz biricik utkudan
kaçabilmek için giriştiğiniz o boş, verimsiz, inatçı
işlerden biridir.
DIEGO - tyi ama, bizlere yapılan haksızlıktan başka
neyle savadayım şu yeryüzünde?
VICTORIA - Üstüne çöken uğursuzlukla! Gerisi ken-
diliğinden gelir.
DIEGO - Yapayalnızım. Üstüme çöken uğursuzluksa

çok büyük.

VICTORIA - Ben, elde silâh, yanındayım!

DİEGO - Ne güzelsin, ve korkmasam ne çok severdim seni!

VICTORIA - Beni sevmek islesen koikun azalırdı!

DİEGO - Seviyorum seni. Ama bilmiyorum haklı tim.

VICTORIA - Korkmayın. Benim yüreğimse korku nedir bilmez! Hani şu dağlıklarımızın birbirlerine haber göndermek üzere yaktıkları ateşler gibi, kocaman, aydınlık bir alevle bir anda yanar kül olur. O da sana sesleniyor... Bak, Saint • Jean bayramı bu!

DİEGO - Ölü çukurları arasında mı?

VICTORIA - ölü çukuru ya da çayır olmuş, sevgime ne bundan? Hiç değilse onun kimseye zaran yok, eli açık onun! Ya şu senin çılgınlığının, verimsiz bağlılığının kime yarar var? Örneğin, her sözünle hançerlediğin bana yoki

DİEGO - Ağlama, tiikünç yaratık, ağlama! Ah, umutsuzluk, ah! Nerden çıktı bu hastalık? Oysa şimdi koşar o ılık gözyaşlarını içer, acılarıyla kavrulan dudaklarını yüzünde dolaştırır, bir zeytin dalındaki yapraklar kadar öpücük kondumrdum oraya!

VICTORIA - Aman ne iyi, yine eski Diego'mu buluyorum! Böyle konuşurduk işte biz eskiden! *{Ellerini uzatır.}* Bırak da yeniden kavuşayım sana...

Diggo, iicudundaki belirtileri göstererek geriler. Victoria elini biraz daha uzatır, ama duraksayarak.

DİEGO - Gördün mü bak, sen de korkuyorsun...

Victoria ellerini yara izlerine yapıştırır. Diego, şaşkın bir tavırla geriler. Kız kollarını uzatır.

VICTORIA - Hadi gel artık! Korkma! İniltiler, yalvarıp yakarmalar iki katına çıkar. Diego çıldırmuş gibi dört bir yanına bakmır, sonra kaçıp gider.

VICTORIA - Ah, yalnızlık, ah!

KADINLAR KOROSU - Bekçiyiz hepimiz! Bu olay gücümüzün dışında, elimiz kolumuz bağlı, sona etmesini bekliyoruz. Erkeklerin ulumasının kesileceği; bizden hiç bir zaman vazgeçemeyecekleri şeyleri, özgür denizlerin anısını, yazın ıssız göğünü, sevdanın ölümsüz kokusunu istemeye gelecekleri o kurtuluş saasına, yani kışa dek sak- la-yacağınız gönlümüzdeki giz Ama şimdilik eylül sağnağı altında yatan kuru yapraklar gibiyiz. Bir an İçin havada süzülen bu yapraklar, sırtlarına binen suyun ağırlığıyla yere çakılırlar. Bizler de yerlerdeyiz şimdi. Bel kırmış, bütün kavga çılgınlıklarının dinmesini bekliyor, benliğimizin derinliklerinden gelen mutlu denizlerin ağır ağır kayalıklan döverken çıkardığı sesi dinliyoruz. Badem ağaçları kırığı açınca, azıcık doğrulacak, ilk umut rüzgârını kollayacak, ikinci baharla birlikte dikileceğiz. Ve sevdiklerimiz bize doğru yürüyecek, onlar yaklaşırken, bizler de yükselen denizin yavaş yavaş yerinden oynatacağı, sonunda enginde yüzdüreceği, tuzdan ve sudan yapış yapış olmuş, buram buram yosun kokan ağır sandallar gibi bekleyeceğiz...

Sahne kararı.

Rihtim aydınlanır. Diego girer ve tá ötelerde, deniz kenarında gördüğü birine seslenir. Erkekler korusu sahnenin dibindedir.

DIEGO - Hey! Hey!
BİR SES - Hey! Hey!

*Rıhtımdan yalnız bağı gözüken bir kayıkçı
belirir.*

DIEGO - Kapiyorsun ort a?

KAYIKÇI - Yiyecek götürüyorum.

DIEGO - Kente mi?

KAYIKÇI - Yok canım, kenti yöneticiler besliyor. Ve tabii karneyle. Bense sütle ekmek götürüyorum. Açıkta birtakım gemiler var, bazı aileler, salgından kurtulmak için oraya sığınmış. Ben onların mektupları getirip, dönüşte yiyecek götürüyorum,

DIEGO - İyi ama, yasak bu.

KAYIKÇI - Evet, hükümet yasaklamış. Ama ben okuma yazma bilmem, çıgırkanlar yeni yasayı duyururken de denizdeydim.

DIEGO - Götürsene beni.

KAYIKÇI-Nereye?

DIEGO - Denize. Gemilere.

KAYIKÇI - tyi ama, yasak.

DIEGO - Kasıl olsa sen yasayı ne okudun, ne de duydu.

KAYIKÇI - Yoo, bu seferki yasağı hükümet değil, gerilidekiler koymuş. Güvenilmez size.

DIEGO - Nasıl güvenilmez?

KAYIKÇI - Şey, yani yanınızda götürebilirsiniz.

DIEGO - Neyi götürebilirim?

KAYIKÇI - Şişş! (*çevresine bakuur.*) Tohum, tohum!

Tohum taşıyabilirsiniz gemidekilere.

DIEGO - Ne istersen veririm.

KAYIKÇI - Fazla üstelemeyin. Israra gelemem.

DIEGO - İstedğin parayı veririm.

KAYIKÇI - Sorumluluk da sizin?

DIEGO-Elbette.

KAYIKÇI - Atlayın öyleyse, deniz de güzel zaten

*Diego kayığa atlamak üzeredir. Ansızın
Bn. Yazman belirir arkasında.*

BN. YAZMAN - Hayır! Binemezsiniz oraya.
DİEGO-Ne?

BN. YAZMAN - Bu, hesapta yoktu işte. Ayrıca taniyorum sizi, kaçamazsınız.

DİEGO - Hiç bir şey durduramaz beni.

BN. YAZMAN - İstedim mi durdururum. Sizinle görülecek bir işim olduğundan istiyorum. Biliyorsunuz değil mi kim olduğumu!

Diego'yu beriye çekmek istercesine gelirler. Diego da buna uyar.

DİEGO - Ölmek bir şey değil. Ama böyle lekeli Ölmek...

BN. YAZMAN - Anlıyorum. Biliyorsunuz, yalnızca emir kuluyum ben. Bu arada, sırf sizin için, birtakım haklar verdiler bana. İsterseniz veto hakkı diyebiliriz bunlara.

Cep defterini karıştırır.

DİEGO - Benimkiler yalnız yeryüzüne yakıştır!

BN. YAZMAN - Ben de onu söylemek istiyordum zaten. Bir bakıma, benim malımsınız! Ama yalnız bir bakıma. Size bakıyorum da... Keşke başka türlü olsaydı diyorum. (*Dobra dobra.*) Biliyor musunuz, hoşlanıyorum sizden. Ama birtakım buyruklar aldım.

Cep defteriyle oynar.

DİEGO - Nefretinizi gülüşünüze yeğlerim. Küçük

görü- yorum sizi.

BN. YAZMAN - Nasıl isterseniz. Ayrıca, aramızdaki şu konuşma da yönetmeliğe uygun değil. Yorgunluk duygusallaştırıyor insanı. Bütün o hesaplar, dün geceki gibi bir gece... Kapıp koyveriyorum kendimi. *{Defteriparmakları arasında çevirir. Diego uzanıp defteri almak ister.}* Yoo, sakın buna yeltenmeyin, sevgili çocuk. Ayrıca, alıp da ne yapacaksınız? Defter işte, daha doğrusu yan cep defteri, yan fişlik. Bir de, geçen yıllarda, belli günlerde olup bitenler yazılı. *(Güler.)* Hani bir bakıma akıl defteri gibi bir şey!

Okşamak istercesine uzatır etini. Diego kayığa doğru kaçar.

DIEGO - Vay canna! Gitmiş!

BN. YAZMAN - Aa, gerçekten öyle! Bu da herkes gibi deftere geçtiği halde, özgür sanıyor kendini.

DIEGO - Hep iki yanlı lâf ediyorsunuz. Siz de bilirsiniz ki, hiç bir erkek dayanamaz buna. Gelin bitirelim artık şu işi.

BN. YAZMAN - iyi ama son derece yalın ve doğru şeyler söylüyorum. Her kentın bir dosyası var. Bu da Ka- diz'inki. İnana bana, örgütümüz son derece iyidir, hiç kimse unutulmamıştır.

DIEGO - Kimse unutulmadı da, o kaçanlar nesi?

BN. YAZMAN - *(hiç hoşlanmamıştır bu lâfıfan)* Yok canım, nereden çıkardınız bunu! *(Bir an düşünür.)* Gerçi, bazı ayrıklar var elbet. Kimi zaman, şurada burada bir iki kişiyi unutuyoruz. Ama onlar da Ötünde sonunda ihanet ediyorlar. Yüz yaşını geçer geçmez, böbürlenmeye başlıyor şapşallar. Gazeteler de hemen adlarını açtkıyor bunların. Beklemek yetiştir. Sabahlan, gazeteleri kanşunrken adlarını yazıyor, kendi aramızdaki deyimle.

yoklama yapıyorum. Ve tabii hiç birini kaçırmıyoruz.

DIEGO - İyi ama, tıpkı şu kentin bütünü gibi, yüzyıl boyunca sizi yadsımış oluyorlar!

BN. YAZMAN - Hiçtir yüzyıl! Size çok geliyor, çünkü iyice yakından bakıyorsunuz nesnelere. Boise, anlıyorsunuz ya, bütünü görürüm. Üç yüz yetmiş iki bin adlık bir fişlikte, yüz yaşında bile olsa, ne önemi vardır tek bir adamın ha? Ayrıca, kaybımızı yuımı yaşını geçmemişlerde kapatıyoruz. Böylece denge sağlanıyor. Bazı adlan daha erken siliyoruz, o kadar! Dolayısıyla... *(Defterinden bir ad siler. Denizden bir çığlık yükselir, ardından da suya düşen birinin çıkardığı gürültü.)* Hay Allah, düşünmeden yaptım bu işi! Aa, kayıçtıymış! Sırf rastlantı!

Diego ayağa kalkmış, tiksinti ve korkuyla Yazman hanıma bakmaktadır.

DIEGO - Öyle tiksinti veriyorsunuz ki bana, yüreğim ağzıma geliyor!

BN. YAZMAN - Kötü bir işle uğraştığımı biliyorum. Yoruyor insanı, ayrıca dört elle sanılmak gerekiyor, örneğin, başlangıçta epey zorluk çektim. Ama elim alıştı anık.

Diego'ya yaklaşıp.

DIEGO - Yaklaşmayın bana.

BN. YAZMAN - Yakında hiç yanılmayacağım. Bir sır . bu. Kusursuz bir makina. Gerekeceksiniz.

Her cümlede bir adım atarak Diego'nun burnunun dibine gelmiştir. Diego ansızın, öfkeden titreyerek yakasına yapışır.

DIEGO - Bitsin artık bu oyun, bitsin! Ne bekliyorsunuz? İşinizi yapın, benimle eyleruneye kalmayın, sizden çok daha büyüğüm çünkü. Hadi, hemen öldürün beni, hiç bir şeyi rastlantıya bırakmadığım ileri sürdüğünüz şu güzelim dizgeyi kurtarmak için başka bir yolunuz yok. Ama hayır, yalnız bütünü hesaba katıyorsunuz siz! Ancak yüzbin kişi önemli sizin için. Bir başka deyişle yalnız sayılamaya önem veriyorsunuz, sayılamalarsa dilsizdir'. Topladığımız sayılarla birtakım eğriler ve çizelgeler yaparsınız öyle değil mi? Oturur kuşaklar üzerinde çalışırsınız, çok daha kolaydır böylesi! Ve bütün bu işler mürekkep hokkasının sessizliği ve kokusu içinde yapılır. Ama bakın işte uyanyonım sizi; tek bir adam çok daha can sıkıcıdır, sevincini ya da bunalımını dile getirir çünkü. Ben de yaşadığım sürece bağırarak o güzelim düzeninizi bozacağım. Reddediyorum sizi, hem de bütün benliğimle!

BN. YAZMAN - Sevgilim!

DIEGO - Susun! Yaşam kadar ölüme de değer verenlerin soyundanım ben. Derken efendileriniz geldi; ölüm de, yaşam da biter kara leke olup çıktı...

BN. YAZMAN - Şurası da bir gerçek ki...

DIEGO - (*yakasına yapışıp sarsar*) Şurası bir gerçek ki, yalan söylüyorsunuz ve sonuna dek yalan söylemeye devam edeceksiniz! Evet! Çok iyi kavradım dizgenizi. Başkaldırmasırılardıye açlığın ve aynlığın acısını verdiniz insanlara. Kollarını kanatlarını kırıyor, öfkelenecek vakit ve gücü bulamıyorlar diye hem zamanlanın, hem güçlerini yutuyorsunuz! Dilediğiniz kadar sevinebilirsiniz, oldukları yerde tepiniyorlar arak! Çokluklarına karşın, Upkı benim gibi yapayalnızlar. Hepimiz Ötekilerin korkaklığından ötürü yalnızız. Ama tıpkı onlar gibi köleleştirdiğiniz, onlarla birlikte aşağıladığımız ben, yine de bir hiç olduğunuzu, göz alabildiğine uzattığınız, göğü bile karanan gücünüzü

aslında yalnızca bir gölge olduğunu, öfkeli bir rüzgârın onu bir saniyede silip süpüreceğini söylüyorum işte. Her şeyin rakama ve denkleme dökülebileceğini sandınız! Ama bütün bu döküme yaban güllünü, gökteki yıldızları, yazın ışılan yüzleri, denizin gümbürtüsünü, sabırların taşıdığı anlarla insanların öfkesini katmayı unuttunuz! *(Yazman hanım güler.)* Gülmeyin. Gülmeyin, avanak dostum, gülmeyin. İşiniz bitik diyorum size. En büyük yengileri elde ettiğiniz an yenilmiş sayarsınız, çünkü insanoglunda- Bana bakın, bana - , evet, insanoglunda yokedemey- eceğiniz bir güç, kendi varlığından habersiz, ama sonunda mutlaka yenen, korkuyla yüreklilik karışımı bir güç, tertemiz bir çılgınlık vardır. Yakında bu güç ayaklanacak işte, ve o zaman, bütün parlaklığınız kapakara isten başka bir şey olmadığını anlayacaksınız. *(Yazman hanım güler.)* Gülmeyin! Gülmeyin! *(Kadın güler. Diego kadim tokatlar, aynı anda, koradaki erkekler ağızlarındaki nakaçları fırlatıp atar, müthiş bir sevinç çılgılığı koparırlar. Diego, kızgınlıkla vücudunda- ki damgayı emmiştir. önce eliyle yoklar, sonra eğilip bakar.)*

BN. YAZMAN -Hârîka!

DIEGO - Ne var, n'oluyor?

BN. YAZMAN - Hârîka oluyorsunuz kızınca! Böyle çok daha fazla hoşlanıyor sizden.

DIEGO -N'oldu?

BN. YAZMAN - Görüyorsunuz n'olduğunu. Damga siliniyor. Devam devam, iyi yoldasınız.

DIEGO - İyileştim mi yani?

BN. YAZMAN - Küçük bir sır vereyim size... De-diğiniz doğnu, dizgeleri kusursuz, ama çarklarında tür teis- likvar.

DIEGO - Anlamıyorum ne demde istediğinizi,

BN. YAZMAN - Bir terslik var diyorum, sevgilim. Anımsayabildiğim kadanyla, çarkların gacırdamaya baş-

laması için tek bir adamın korkusunu yenip başkaldırması yetmiştir. Makina tümünden durur demiyorum elbet. Ama gacırdamaya başlar, kimi zaman da durur elbet

DIEGO - Neden söylüyorsunuz bunlan bana?

BN. YAZMAN - Siz de bilirsiniz ki, insan ne yaparsa yapsın, birtakım zayıf yanlan vardır. Ayrıca, ben söylemedim, siz kendiniz buldunuz.

DIEGO - Sizi tokatımasaydım, canımı bağışlayacak mıydınız?

BN. YAZMAN - Hayır. Yönetmelik uyarınca işinizi bitirmeye gelmiştim.

DIEGO - Sizden daha güçlüyim öyle işe.

BN. YAZMAN - Hâlâ korkuyor musunuz?

DIEGO - Hayır.

BN. YAZMAN - Öyleyse, hiç bir şey yapamam arlık size. Bu da var yönetmelikte. Yalnız şu kadarım söyleyeyim ki, ilk kez onaylıyorum bu yönetmeliği.

Ağır ağır uzaklaşır. Diego yara yerlerini bir daha yoklar, eline bakar, ve ansızın iniltilerin geldiği yöne döner. Sessizlik içinde, ağzı tkaçlı hastalardan birinin yanına gider. Bu sahne sözsüzdür. Diego elini uzatıp tkacı çözer. Balıkçıdır bu. Bir süre sessizce baladırlar, sonra:

BALIKÇI - (Büyük bir çaba harcayarak) Merhaba, kardeş. Nicedir kimseyle konuşmamıştım. (Diego gülümser. Balıkçı gözlerini göğe çevirir.) Bu da nesi?

Gerçekten de gökyüzü aydınlanmıştır. Çıkan hafif rüzgâr kapılardan birine çarpmakta, bir iki çamaşırı uçuş-

*turmaktadır. Halk, ağızındaki tıkaç
çözülmüş, hâlâ göğze bakmakta olan
balıkçıyla Diego'nun çevresinde to-
planmıştır.*

DİEGO - Meltem çıktı, meltem...

PERDE

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kaditiler alanda koşmakta, yüksekçe bir yere çıkmış olan Diego çalışmaları yönetmektedir. Göz kamaştırıcı ışık, daha özenli oldukları için insanı pek etkilemeyen Veba döneminden kalma dekorları aydınlatmaktadır.

DIEGO - Yıldızlan silin! (*Silerler.*) Pencereleri açın! (*Pencereler açılır.*) Temiz hava! Temiz hava! Hastalan kümelere ayınn! (*Koşuşulur.*) Ve sakın koıkmayın artık, tek koşul bu. Gücü yeten herkes ayağa kalsın! Neden gerilediniz? Kaldırın başınızı yerden, kendine güven saatidir bu! Çıkarıp aim ağzınızdaki tıkaçtan ve benimle birlikte korkmadığınızı söyleyin. (Kolunu kaldırır.) Ey

kutsal başkaldın, canlı reddediş, halkın onuru, çığığının gücünü ver şu ağzı tıkaçlı insanlara!

KORO - Seni dinliyoruz kardeş, ve zeytin demekle bes-lenen, bir katır bulunca bayram eden, şaraba *yılda* ancak iki kez, doğduğumuz ve evlendiğimiz gün d sürebilen biz yoksul insanlar yavaş yavaş umutlanıyoruz! Ama o yıllanmış korku hâlâ yüreklerimizde. Zeytin demde insana yaşama sevinci veriyor! Elimizdeki ne denli az olursa olsun, canımızla birlikte bunu da yitirmekten korkuyunuz!

DIEGO - İşleri kendi hâline bırakırsanız, zeytin demekten de canınızdan da olursunuz! Bugün, salt ekmeğimizi yitilmemek için yemek zorundasınız. Uyan ey İspanya, uyan!

KORO - Bizler yoksul ve bilgisiz insanlarız. Veba'nın da kendine göre mevsimleri vardır dendi bize. Baharda tohumlarını eker ve filizlenir, yazın meyve verilmiş. Derken kış gelir, bu musibet de belki ölmüş. Peki, kardeş, kış mı geldi şimdi, kış mı? Şu esen yel gerçekten deniz yeli mi? Şimdiye dek her şeyin bedelini yoksulluğumuzla ödedik. Şimdi de kanımızla mı ödeyelim yani?

KADINLAR KOROSU - Bu da erkek işi işte! Bizlerse size kendini bırakan ân'ı, gündüzleri açan karanfili, koy- unların kara yününü, bir de İspanya'nın kokusunu anımsatmak için hurdayız! Zayıfız, o iri kemiklerinize karşı bir şey yapamayız. Ancak, ne yaparsanız yapın, o boş kavgalarınız arasında bizim çiçek gibi tenimizi unutmayın!

DIEGO - Hepimizi birden, bir kemik bırakan, sevgilileri ayıran, gündüz safalanm solduran hep Veba'dır! tikin onunla savaşmak zorundayız!

KORO - Kış gerçekten geldi mi? Ormanlarımızdaki meşeler hâlâ palamut dolu, gövdelerinde yabanlan kaynaşiyor! Hayır, hayır! Kış gelmedi daha!

DIEGO - Atlatın artık şu öfke kışını!

KORO - İyi ama, yolun sonunda umuda kavuşacak

mıyız? Yoksa umutsuzluk içinde mi can vereceğiz?

DIEGO - Kim söz ediyor umutsuzluktan? Umutsuzluk ağza bağlanan tıkaçtır. Ancak umudun yeri göğü sarsan gümbürtüsü, mutluluğun pırlıtısı yırtıp atabilir bu kuşatılmış kentin sessizliğini. Kalkın ayağa, diyorum size! Ekmeğinizden ve umudunuzdan olmak istemiyorsanız, yırtıp atın yaşama belgelerinizi, yazıhanelerin camlarını kırıp korku kuyruklarından çıkın. Özgürlüğü haykırın göğün dön Ur yanına!

KORO - Dünyanın en yoksul insanlarıyız! Biricik varlığımız umut, nasıl olur da onsuz kalırız? Bak, kardeş, hepimiz çıkarıp atıyoruz ağızlarımızdaki tıkaçları! (*Müthiş bir kurtuluş çığlığı.*) Yaşasın! Kupkuru toprağa, kaynayan çatlaklara ilk yağmur düşüyor işte! Her şeyin yeniden yeşerdiği sonbaharda denizden esen serin yele kavuştuk yine! Umudun altımızdan vuran bir dalga gibi havalara kaldırıyor hepimizi.

Diego çıkar.

Vebe, aynı düzeyde, ama tam karşı köşede gözükür. Yazman kanımla Nada vardır yanında.

BN. YAZMAN - Bu da ne? Gevezeliğe mi başladık? Çabuk koyun O tıkaçları yerine!

Tam ortaya rastgelen birkaç kişi tıkaçları ağalarına tıkarlar. Geri kalanlar Diego'nun çevresinde toplanır. Düzen içinde çalışırlar.

VEBA - Kıpırdanmaya başlamışlar.

BN. YAZMAN — Her zamanki gibi!

VEBA- Önlemleri ağırlaştırma!

BN. YAZMAN- Ağırbaşlıyım!

Cep defterini açıp bıkkın bir tavırla karıştırır.

NADA - Devam, devam! İyi yoldayız! Yönetmeliğe uymak ya da uymamak, ahlâkın da, felsefenin de temeli bu işte! Yalnız, Haşmetlim, bana sorarsanız yeterince ileri git* iniyoruz.

VEBA - Çok konuşuyorsun sen.

NADA - Coşkudandır. Bir sürü şey öğrendim yanınızda. Onu bilir, onu söylerim. Yoketmeli azizim, yoketmeli. Bugüne dek yeterli neden yoktu elimde. Ama şimdi yönetmelik var!

VEBA - Yönetmelik her şeyi yoketmez. Dikkat et, çizginin dışına çıkıyorsun!

NADA - Unutmayın ki sizden önce de birtakım yönetmelikler vardı. Bütün iş, genel yönetmeliği, her şeyi kapsayan hesabı İcat etmekte, insanoğlunu mimlemek, yaşamın yerine çizelgeleri geçirmek, yerin göğün değerini düşürmekteydi...

VEBA - Sen işinin başına dön bakayım, sarhoş herifi Siz de başlayın dostum!

BN. YAZMAN-Nerden başlayalım?

VEBA - Nerden olursa. Böylesi daha etkilidir.

Yazman hanım gelişigüzel iki ad çizer. İki boğuk silâh sesi. İki kişi yıklılır. Halk kaçar. Veba'nın muhafızları koşup kapılara yıldız koyar, pencereleri kapatır, cesetleri biraraya toplarlar.

DIEGO - (sahnenin dibinden, dingin bir sesle) Yaşasın

ölüm, korkmuyoruz arak ondan!

*İnsanlar işlerinin başına dönüp
çalışmaya başlarlar. Muhafızlar geriler.
Az önceki sözsüz oyun, ters yönde yi◆
nelenir. Halk Öne çıkınca rüzâr esmekle,
muhafızlar geri gelince kesilmektedir.*

VEBA-Çizin şunu!

BN. YAZMAN - Olanaksız!

VEBA-Neden?

BN. YAZMAN - Korkmuyor çünkü!

VEBA-Yaa! Biliyor mu ki?

BN. YAZMAN - Birtakım kuşkulan var.

*Bir iki ad çizer. Boğuk silâh sesleri. Halk
geri çekilir. Aynı oyun yinelenir.*

NADA - Hârika, hârika! Sinek gibi geberiyorlar! Ah,
keşke yer yerinden oynasa!

DIEGÖ - (*Sakin sakın*) Düşenlere yardım edin.

*Halk geri gelir. Aynı sözsüz oyun
yinelenir.*

VEBA - Çok ileri gidiyor bu adam!

BN. YAZMAN - Evet, öyle.

VEBA - Neden kederli bir tav ula söylüyorsunuz bunu?

İşin iç yüzünü anlatmadınız herhalde kendisine?

BN. YAZMAN - Hayır. Kendisi buldu herhalde. Birtakım
yetenekleri var besbelli!

VEBA -Onun yetenekleri varsa, benim de olanaklarım var.

Başka bir yol deneyelim. Hadi bakalım, ara sizde.

Çıkar:

KORO - (ağalarındaki ağaçları çıkararak) Oh! (Derin bir soluk alırlar.) Geri doğru atılan ilk adım bu, boynumuzdaki toyaka gevşiyor, bulutlar dağılıyor, göğün havası değişiyor. Vebanın kapkara güneşinin buhar haline getir* diği kaynakların şırlıtısı iştiliyor yine. Yaz bitiyor. Ne asma üzümü yiyeceğiz artık, ne kavun karpuz, ne taze bakla, ne de yeşil salata. Ama umut suyu kaskatı toprağı yumuşatıp bizlere sığınacağımız kışı haber vermekte, kavrulmuş kestaneleri, taneleri daha pek sararmış körpe mısırları, sabun köpüğü tadındaki cevizleri, ateş gibi sütleri muştlamakta...

KADINLAR - Çocuk gibi bilgisiziz hepimiz. Ama bütün bu zenginlikler insana pahalıya mal olmamalıdır diyoruz. Dünyanın her yerinde, herhangi bir efendinin yönetiminde, insanın elinin ereceğı bir meyve, yoksulun içebileceğı bir şarep, başına olump dertlerin geçmesini bekleyeceğimiz bir çalçırpı ateşi bulunacaktır...

*Yargıcın kızı, evlerinin penceresinden
çıkıp kadınlar arasına gizlenir.*

BN. YAZMAN - (halka doğru inerek) Allah, Allah, gören de devrim var sanacak! Oysa, siz de biliyorsunuz ki, devrim falan yok. Hem sonra, halk yapmaz devrimi, çoktan modası geçti bu işin. Devrimin başkaldıranlara gereksinmesi yoktur. Bugün artık polis yetiyor her şeye, hattâ hükümetleri devirmeye. Ayrıca, çok daha iyi değil mi böylesi? Böylece, birkaç iyi kafa onun yerine düşündür, kendisine yetecek mutluluğı saptarken, halk da oturup keyfine bakabiliyor.

BALIKÇI - Şimdi kamını deşeceğim şu zehirli yılan

balığının.

BN. YAZMAN - Bakın arkadaşlar, işleri tadında bıraksak, ha! Yerleşmiş düzeni değiştirmek her zaman tuzluya patlar. Ayrıca bu düzeni dayanılmaz buluyorsanız, bir iki düzeltme yapabiliriz.

BİR KADIN - Ne düzeltmesi?

BN. YAZMAN - Ne bileyim ben! Ama siz kadınlar, bütün sarsıntıların pahalıya mal olduğunu, iyi bir yyışmanm yıkıcı bir utkuya yeğ tutulacağım bilmez misiniz?

*Kadınlar yaklaşrlar. Diego'nun
kütmesinden de birkaç kişi ayrılır.*

DİEGO - Kulak asmayın onun sözlerine. Hepsi danışıklı dönüştü.

BN. YAZMAN - Neymiş danışıklı dönüştü olan? Aklın sesini dinliyorum ben, başka da bir şey bilmem zaten.

BİR ERKEK - Neymiş getireceğiniz düzeltmelet?

BN. YAZMAN-Ourup üstünde düşünmek gerekir el- beL. Ama, örneğin, listeden kimlerin adının silineceğine karar verecek bir ortak kurul kurabiliriz. Çizilecek adların bulunduğu şu defter tam anlamıyla bu kurulun denetiminde bulunur. Ayrıca, unutmayın ki, sırf örnek olsun diye söylüyorum bunu...

*Defteri havaya kaldırır sallar. Er-
keklerden biri defteri kapar.*

BN. YAZMAN - (*yalancıkdan kazmış gibi yapar*) Verin o defteri bana! Çok değerli olduğunu, içindeki adlardan biri çizildiği an yurttaşlarınızdan birinin can verdiğini biliyorsunuz.

Kadınli erkekli bütün halk defteri kapanın çevresine üşüşür. Bir harekettir başlar.

- Defter elimizde!
- Kimse ölmeyecek artık!
- Kurtulduk!

Derken yargıcın kazı gelir, adamın elinden defteri çeker alır, bir köşeye kaçar, hızla karıştırıp bir ad çizer. Yargıcın evinden önce bir çığlık yükselir, sonra yere yıkılan birinin çıkardığı gürültü işitilir. Halk kızın üstüne seğirtir.

BİR SES - Ah, uğursuz 1^{qz}, ah! Asıl seni yokctmeli!

Biri defteri kapar, sayfaları karıştırıp kızın adını bulurlar, içlerinden biri bunun üstüne bir çapraz çeker. Yargıcın kazı gık demeden yıkılır.

NADA - (uluşarak) Hadi arkadaşlar, ileri, temirilik için elele verelim! Şimdi artık başkaların değil, kendi kendimizi temizleyeceğiz! Ezenlerle ezilenler kardeş gibi elele Şimdi! Haydi azgın boğalanm! Genel temizlik başladı!

BtR ERKEK - (defter, bu iriyarı adamın elindedir) Evet birtakım temizlikler yapılmalı! Bizler aklıktan geberirken baUa şekerle beslenen orospu çocuklarını benzetmenin lam zamandır!

Sahneye giren Veba katıla kanla 94

gölmektedir; Yazman haram da sessizce gelip yarına dikilmiştir. Halk, başım kaldırmış, olduğu yerde beklerken, Veba'nın muhafızları dört bir yana yayılıp eski dekoru yerleştirmekte, kapılara yıldız yapıştırmaktadır.

VEBA - *(Diego'ya)* Hadi bakalım! kendi işlerini kendileri görüyorlar artık! Defteri ellerinden almaya değer mi dersin?

Diego'yla balıkçı buldukları yerden sahneye atlar, defteri elinde tutan adamın üstüne yürür, yere yıkıp pataklarlar. Diego defteri alıp yırtar.

BN. YAZMAN - Boşuna yırtıyorsun. İkinci kopyası bende.

Diego halkı öteye doğru iter.

DIEGO - Hadi, iş başına! Oyun oynadılar size!

VEBA - Korkulan kendileri adınadır. Ama nefretleri başkalannadır.

DIEGO - *(Veba'nın karşısına geçmiştir)* Ne korku var artık, ne de nefret, bizim utkumuz bu!

Muhafızlar, Diego'nun adamları önünde yavaş yavaş gerilemektedir.

VEBA - Susun! Şarabı sükeye çeviren, meyveleri kuran benim! Üzüm vermek isteyen asmayı sarartır, ateş olmak isteyen yeşertirim. Tiksiniyim sizin o basit sevinçlerinizden. Parasız pulsuz özgür olunacağım sanan in-

sanların yaşadığı şu ülkeden de Öyle. Hapísanelerira, cellâtlarım, gücüm ve kanım var benim! Kentiniz yerie bir edilecek ve onun kalıntılan üstünde, kusursuz toplamların o güzelim suskunluğu içinde tarih can verecektir. Susun, yoksa yerle bir ederim her şeyi!

Korkunç bir gürültü patırtı, toyaka gıcirtısı, uğultu, silâh sesi, bağırış çağırış arasında sözsüz bir kavga başlar. Diego'mu adamları bastırđıkça şamata azalır ve korunun sesi, dedikleri pek anlaşılmazsa da, Veba'nın gürültülerine baskın gelir.

VEBA - (*öfkesini dışarı vuran bir el hareketiyle*) Kala kala bir rehinel kaldı geriye!

Bir işaretiyle muhafızlar sahnedan ayrılır, öbürkülerse kümeleşir.

NADA - (*sarayın tepesinden*) Hep bir şeyler kalır geriye. Her şey devam etmemeye devam eder. Benim yazhaneler de öyle. Kent yerle bir olsa, gökler başımıza göçse, insanoğullan *yer yüzünden çekip gitse bile* benim yazhaneler, hiçliğı yönetmek üzere, belli saatta açılacaktır! Ben'im sonsuzluk, cennetimin arşivleri ve kurulma kâğıtları vardır.

Çıkar.

KORO - Kaçıyorlar. Yaz bir yengiyle kapanıyor. Sonunda insanoğlu üstün geliyor işte! Ve bu utku, sevgi

Sessizce bir sedye getirirler, Victoria vardır içinde.

DİEGO - (*Koşar gelir*) Ahh! Bunu görünce ya ölmek, ya da öldürmek istiyor insan! (*Cansızmış gibi yatan kun başına gider.*) Ey, sevgi gibi hârika, yenici, yabansı vartık, yüzünü dön azıcık bana! Geri gel, Victoria, geri gel! Öbür dünyaya gitme, gelemem yanına! Yalnız bırakma beni, top-rafc buz gibi. Sevgilim sevgilimi Sanl, sımsıkı sanl şu üstünde durduğumuz toprak parçasına! Uçununa yuvarlama! Sen ölürsen, ömrümün geri kalan kesiminde, her günüm, öğle vakti bile, kapkara geçecek!

KADINLAR KOROSU - Şimdi artık görüyoruz doğruyu. Bugüne dek işler ciddi değildi- Ama şu anda acı çeken, kıvranan bir beden var karşımızda. Bunca çılgılık, dillerin en tatlısı, yaşasın ölüm! derken, ölümün kendisi yırtıyor sevilen kadının boğazını! Ve sevgi, i; işten geçtikten sonra geri geliyor.

Victoria inler.

DİEGO - İş işten geçmedi, yakında kalkar ayağa. Saçlarının kara yalazı ve savaş geceleri yanıma alıp götürdüğüm sevgiyle ışıldayan yüzünle, hani hani yanan bir meşale gibi karşıma dikileceksin yine. Evet, seni de götürüyordum savaşa, yüreğim her şeye yetiyordu.

VİCTORIA - Ban unutacaksın, Diego, hiç kuşku yok buna. Yüreğin yokluğu doldurmaya yctmeyecek. Kötülüğü yenmeye yetmediği gibi. Ahi Unutulacağım bile . bile ölmek korkunç bir işkence.

Yüzünü öteye döner.

DİEGO - Unutmayaacağım sem. Belleğim, canımdan

çok yaşayacak.

KADINLAR KOROSU - Ey bir zamanlar helkesin arzularını kamçılایan, şimdiyse acılar içinde kıvranan vücut, ey gİlMİHİK, ey gün ışığı! Erkek olanaksıza sesleniyor, kadınsa olabilecek bütün acılan çekiyor! Eğil, Diego, eĞB! Acımı dile getir, suçla kendim, pişmanlık saati bu! Kaçak? Şurda yatan vücut yurdunda senin, onsuz bir hiçsin! Belleğin gidene geri getiremez!

Veبا, usulca Diego'nun yanına gelmiştir. Yalnız Victoria'nın vücudu vardır aralarında.

VEBA - Ee, vazgeçiyor muyuz kafa tutmaktan? (*Diego, umutsuzca Victoria'ya bakar.*) Gücün kalmadı arak! Gözlerin kaydı. Benimkilerdeyse güç olunuyor.

DIEGO - (*bir an sustuktan sonra*) Onu bırak, benim canımı al.

VEBA-Ne?

DIEGO - Değiş-tokuş yapalım diyonım.

VEBA - Ne değiş-tokuşu?

DIEGO - Onun yerine ölmek istiyorum.

VEBA - İnsan yorulunca hep böyle düşünür. Hadi, hadi, ölmek hiç de hoş bir şey değildir, kıza yolun yansından çoğunu aştı. Bırakalım bu işi kendi akışına!

DIEGO - Hayır, insanlar ancak güçlü oldukları zaman böyle düşünürler!

VEBA - Baksana bana, gücün tâ kendisiyim!

DIEGO - Çıkarsana şu asker giysisini sırtından.

VEBA - Çıldırın galiba!

DIEGO ~ Soyun hadi! Güçlü kişiler sırtlarındaki üniformayı çıkardılar mı, bütün çalımları yok olur!

VEBA - Belki. Ama zaten güçleri de üniformayı bulmuş olm al arındadır.

DIEGO - Benim gücümse om dimin (ersiyle »önemdedir. Pazarlıkta ısrar ediyorum.

VEBA—Azıcık düşünsen. Güzel şeydir yaşamak.

DIEGO - Yaşamak vız gelir bana. Önemli olan, insanı yaşatan nedenlerdir. Köpek değilim ben.

VEBA - Sabahleyin tütürülen ilk sigaranın hiç önemi yok demek? Öğleyin ıssız yollarda duyulan toz kokusu, akşam yağmura, benüz tanımadığımız kadın, ikinci şarap kadehi önemsiz demek?

DIEGO - Onlar da önemli elbet, ama şurda yalan kız benden iyi yaşar!

VEBA - Hayır, başkalarıyla uğraşmaktan vazgeçersen, sen de iyi yaşarsın.

DIEGO - Tuttuğum yoldan dönülmez* istense bile. Sana aynalık tauyamam!

VEBA - (*sesini değiştirerek*) Dinle beni. Şu kaduunkine karşılık canını verirsen, kabul etmek zorunda' kalırım, kadın da yaşar. Bense sana başka bir pazarlık öneriyorum. İkinizin canım da başışlar, kaçmanıza izin veririm, yalnız bırak da şu kentin hesabımı göreyim.

DIEGO - Olmaz. Gücümü bilirim.

VEBA - Öyleyse, açıksözlü davranayım sana. Ya her şeyin efendisi ohınım, ya da bir hiçim. Seni kaçırdım mı, kenti de yitirdim demektir. Kural böyle. Nerden geldiğim bilmediğim bir kural bu.

DIEGO - Ben biliyorum nerden geldiğini! Yüzyılların ötesinden geliyor, senden daha büyük, darağaçlanndan daha ulu o, doğa yasası deder adına. Yenen biziz.

VEBA- Yoo, daha değil. Şu karım var elimde. Son kozum bu tutsak. Bir bak hele ona. Yaşamın ta kendisi. Yaşamaya lâyük, sen de zaten yaşatmak İstiyorsun onu. Direnirsen, onu sana vemek zorunda kalırım. Ama bu, ancak ya senin canına, ya da şu kenün özgürlüğüne karşılık (dur. Seç.

*Diego Victoria'ya bakar. Dipten, ağız
tıkaçlı insanların mırultısı gelir. Diego
koroya döner.*

DİEGO - Zor şey ölmek.

VEBA-Zor elbet.

DİEGO - Ama herkese zor.

VEBA - Salak! Şu kadının yanında yaşanacak on yıllık
sevda bu heriflerin yüz yıllık özgürlüğünden kat kat değerlidir.

DİEGO - Bu kadının sevdası benimdir. Dilediğim gibi
kullanırım onu. Şu adamların özgürlüğüse kendilerinin malıdır.
Dilediğim gibi kullanamam.

VEBA - İnsan başkasına zarar vermeden mutlu olamaz.
Böyledir yeryüzü adaleti.

DİEGO - Böyle bir adalete razı olmak için doğmadım ben.

VEBA - Kim diyor razı ol diye! Dünyanın düzeni senin
arzularına göre değişmez ki! Bu düzeni değiştirmek istiyorsan,
düşleri bir yana bırakıp gerçeğe bak.

DİEGO - Hayır. Bilirim bu reçeteyi. Katilliği yoketmek için
bir sürü cana kıymak, haksızlığı düzeltmek için şiddete
başvurmak gerekir. Yüzlülardır böylece sürüp gidiyor bu iş!
Kimi zaman, senin soyundan beyzadeler, iyileştireceğiz diyerek
daha da azdınıyorlar dünyanın yarasını, ve hiç kimse çıkıp
suratlarına gülmediğinden, reçetelerini övmeye devam
ediyorlar.

VEBA - Sözlerimi gerçekleştirdiğim için kimse gülmüyor.
Etkiliyim.

DİEGO-Etkilisin elbet! Üstelik işini de iyi biliyorsun.
Cellâdın baltası gibi!

VEBA - Bunun için, insanlara bakmak yelıyor. O zaman,
onlar için adaletin her türlüşünün geçerli olduğunu

anlıyorsun.

DIEGO - Kemın kapılan, örtüleli beri, bol bol vaktim oldu onları incelemeye.

VEBA - Öyleyse, sem her zaman yalnız bırakacaklarını biliyorsundur. Yalnız kalan insansa önünde sonunda yenilir.

DIEGO—Hayır, doğru değil bu dediğin! Yalnız olsam, işler kolaylaşırdı. Ama ister istemez benden yattadırlar.

VEBA - Evet, iyi bir koyun siürüsüdürler, ama biraz fazla knkariari

DIEGO - Tertemiz olmadıklarını biliyorum. Ben de değilim. Ayrıca, onlar arasında doğdum. Kendi kemim ve çağım için yaşıyorum.

VEBA-Evet, tutsaklar çağı için!

DIEGO - Hayır, özgür insanlar çağı için!

VEBA - Şaşırtıyorsun beni. Arıyor, arıyor, bir türlü bulamıyorum şu senin özgür insanlarını. Nerdeler acaba?

DIEGO - Hapisanelerinde, ölü çukurlarında. Kölelerse tahtlarda.

VEBA - Senin şu Özgür insani an na benim polislerin ur-basını giydir, bak bakalım n'olacaklar.

DIEGO - Evet, koıkak ve acımasız olabilirler. Ve işte bu yüzden lâıyk değiller yönetim gücünü ellerinde bulundurmaya. Hiç kimse mutfak güce sahip kılınacak kadar erdemli değildir. Ama bu adamlar, yine aynı nedenle sana acıma hakkından da yoksundurlar.

VEBA - Alçaklık, onlar gibi küçük, geçim tasasıyla kıvranan, hep orta katlarda dolaşan insancıklar halinde **yaşamaktır.**

DIEGO - Ben de orta katlarda bağıyım onlara. Ve onlarla paylaştığım acıması doğruya sadık kalmazsam, çok daha yüce, çok daha yalnız Ur doğruya nasıl bağılı kalaUli* rim?

VEBA - Bildiğim tek bağılılık, boıgörüyedir. *(Sarayın*

avulusunda sürünen koroyu gösterir.) Bak, bu horgörümü haklı haklı çıkaracak şeyler de var çevremizde!

DIEGO - Ben ancak cellâtları horgörürüm. Na yaparsan yap, bu insanlar senden yücedir. Arasına birini öldürseler bile, çılgınlık anında yaparlar bu işi. Sense yasaya ve mantığa dayanarak kırıyorsun insanları. Alay etme Cne eğik başlarıyla, yüzyıllardır korkunun kuyruklu yıldızları geçiyor tepelerinden. Ürkekliklerine bakıp gülme, yüzyıllardır sapır sapır dökülüyorlar, sevgileri paramparça oluyor. En büyük suçlarına bile bir özür bulunabilir. Dünya kunıldı kurulu kendilerine karşı işlenen ve senin de, üstüne tüy dikmek üzere şu pis düzenle yasalar bağlamayı, düşündüğün suçlarsa hiçbir özür bulamıyorum. *(Vebe Diego'nm üstüne yürür.)* Gözümü bile kırpmam senin *kananda!*

VEBA - Kırpmayacağım belli! öyleyse, son sınavı da kazandığımı haber vereyim sana. Kenti bana bıraksaydın, sen de, sevdiğin kadınla birlikte hapy yutacaktın. Şimdiyse, kent önünde sonunda özgürlüğüne kavuşur nasıl olas. Görüyorsun ya, senin gibi bir çığm yetiyor... Çılgımlar ölür elbet. Ama sonunda, geri kalanlar ergeç kurtulur! *(Karamsar bir yüzle.)* Geri kalanlarsa kurtanlmaya değmez.

DIEGO-Çılgın ölür...

VEBA - Aman! Vaz mı geçiyorsun? Ama yok canım, beylik numaradır bu: ikinci kez duraksamır! Sonunda gurur ağır basar hep.

DIEGO - Onura susamıştım. Ancak ölümler arasında mı kavuşacağım insanlık onuruna, ha?

VEBA - Ben demedim mi size, gururdur hepsinin canına okuyan. Ama benim gibi yaşlanmakta olan bir için yorucu artık bütün bunlar. *(Sert bir sesle.)* Hazıan!

DIEGO - Hazırım.

VEBA - Al sana belirtiler. Canımı yakıyorlar. *(Diego,*

vücudunda yeniden beliren hıyarıklara bakar tiksintiyile.) Hadi bakalım! Acı çek azıcık ölmeden önce. Bu da benim kuralım işte. Nefret ateşi içimi yakarken, başkasının çektiği acı serin bir çiy gibi gelir bana. Hadi, inle azıcık, rahatlatır. Ve şu kenti bırakıp gitmezden önce, izin ver de doya doya seyrediyim seni. *(Yazman Hanıma döner.)* Hadi bakalım, dostum, iş başına!

BN. YAZMAN - Hay hay, nasıl isterseniz.

VEBA - Yoruldunuz değil mi?

Yazman başıyla onaylar, ve aynı anda görünüşü değişir. Suratında ölüm maskesi bulunan yaşlı bir kadın olmuştur.

VEBA - Öteden beri, nefret duygunuzun yetersiz olduğunu düşünmüşümdür. Benim nefretiminse yeni kurbarlara gereksinmesi var. Hadi, eliniz çabuk tutun da, başka bir yere gidelim.

BN. YAZMAN-Haklısınız, nefretin desteğinden yoksunum, görevlerim içinde böyle bir duygu yok çünkü. Ama bu, biraz da sizin suçunuz. İnsan fişlerle çalışa çalışa, tutkuları unutuyor.

VEBA - Boş lâf bunlar. İlle de bir destek arıyorsunuz... *(Dizlerinin üstüne düşen Diegoyu gösterir)* zevkle yoketmek üzere şu adamı alın kollanıza. Görevleriniz arasında bu var işte.

BN. YAZMAN - Evet, yakıp yıkalım bakalım. Ama eskisi kadar rahat değilim.

VEBA - Ne hakla karşı çıkıyorsunuz buyruklarıma?

BN. YAZMAN - Bellek adına. Birkaç eskin anım var. Sizinle karşılaşmazdan önce özgürdüm, rastlantıyla birlikte çalışıyordum. O zaman kimsecikler tiksimezdi benden. Her şeyi bir sonuca bağlayan, sevgileri ölümsüzleştiren, bütün yazgıları belirleyen bendim. Kalıcılığın simgesiy-

dim. Sizse mantığın ve yönetmeliğin buyruğuna yerdiniz teni. Ara sıra şuna buna yardım eden *elimi iyice* kötü alıştırdım.

VEBA - Kim yardım istiyor sizden?

BN. YAZMAN - Hastalıktan, kötülükten daha güçsüz olanlar. Bir bakıma, hemen herkes. OnUrla gönül nsasıyla çalışır, kendime göre varoiurdum. Bugünse şiddete başvuruyorum, onlar da son soluklarına dek yadsıyorlar beni. Öldürmemi istediğiniz adamı da belki bu yüzden seviyordum. Kendi istemiyle seçti o beni. Sizin anlayacağınız, kendine göre acıdı bana. Bayılırdım beni kendi istekleriyle çağırarlara.

VEBA - Dikkat edin, simrieniyonım! Acınmaya falan gerekisinmeniz yok sizin.

BN. YAZMAN - Kimseye atamayanlardan daha çok kimin gereksinmesi olabilir acınmaya? Şu adamı seviyorum derken, onu kıskanıyorum demek istiyorum. Birim gibi fatihlerde sevgi işte böyle aşâğılık bir biçime girer. Hem bunu, hem de azıcık acınmaya lâyıık olduğumuzu biliyorsunuz.

VEBA - *Susun diyorum size!*

BN. YAZMAN - Çok iyi biliyorsunuz bunu, ayrıca, Öldüre öldüre Öldürdüklerimizin suçsuzluğunu kıskanır hale geldiğimizi de biliyorsunuz. Ah, ah! Bir saniyecik bile olsa, izin verin de şu ardı arkası gelmeyen mantığa aldırmaııp somut bir vücuda yaslanayım. *Miğdetin* bulandı gölgelerden. Kıskanıyorum şu zavallı insanları, evet, hattâ ancak hayvanca ulumak üzere canlanacak olan şu kadını bile kıskanıyorum! (*Bunu derken Victoria'yı gösterir.*) O, hiç değilse çektiği acıya yaslanacak.

*Diego yere yıkılmak üzeredir. Veba tu-
tup kaldırır onu.*

VEBA - Kalk, bakalım arkadaş! Bizimki görevini yerine getirmeden bitmez bu iş. Bizimkiyse, gördüğün gibi, duygularla oynuyor şimdilik. Ama korkma! Nasıl olsa gerekeni yapacak, kural ve görevi öyle diyor. Yalnız makina. azıcık gacırdıyor, o kadar. Hadi bakalım, salakların şahı, makina tümden durana dek sana bağışlıyorum bu kenti! *(Korodan sevinç çığlıkları yükselir. Veba onlara döner.)* Evet, gidiyorum, ama sakın sevinmeyin, keyfim yerinde. Burda da iyi iş gördük. Bayılırim adımın çevresinde koparılan gürültüye, şimdi artık beni unutamayacağınızı da biliyorum. Bakın! Son bir kez bakın dünyanın biricik gücüne!

tyi tanıyın asıl efendinizi ve korkuyu öğrenin. *(Güler.)* Eskinden Tahn'dan ve onun rastlantılarından korktuğunuzu söylerdiniz. Oysa tanrınız her şeyi birbirine karıştıran bir kargaşacıydı.

Hem güçlü, hem iyi olabileceğini sanıyordu. Doğruyu söylemek gerekirse, tutarlıktan ve içtenlikten yoksundu. Bense yalnız güçlülüğü seçtim. Boyuneğdirmeyi seçtim, şimdi artık bunun cehennemden beter olduğunu biliyorsunuz.

Binlerce yıldır, kentlerinizi köylerinizi ölü çukurlarıyla doldurdum. Ölülerin Libya'nın sapsan kumlarıyla Habeşistan'ın kapkara toprağını verimli kıldı. İran toprağında hâlâ cesetlerimin yağı vardır. Atina'yı temizlik ateşleriyle doldurdum, kumsalları kapkara ateşler yakırdım. Yunan denizini insan küliyle kapkara ettim. Tanrılar, zavallı tanrılar bile tiksindi bundan. Tapmakların yerini kiliseler aldığı zaman, kara atlıların oolan avaz avaz bağırarak cesetlerle doldurdu. Yüzyıllar boyu, beş kıtada, hiç ara veneden ve istifimi bozmadan adam öldürdüm.

Ve tabii, hiç de kötü iş değildi bu, ayrıca bir düşünceye dayanıyordu. Ama pek de dayanıyor sayılmazdı... Bana soran araz, tur ölü epey rahatlatıcıdır, ama verimli değildir.

Doğrusunu isterseniz, bir kölenin yerini tutmaz. En iyisi, az sayıda ölüyle çok sayıda köle yaratmaktır. Bugün teknik iyice gelişti. Böylece, yeter sayıda insanı öldürdükten ya da aşağıladıktan sonra, bütün dünya halklarına diz Çöktüreceğiz. Hiçbir güzellik, hiçbir yücelik duramayacak önümüzde. Her şeye baskın geleceğiz.

BN. YAZMAN - Kendine güvenin dışında, her şeye bakın geleceğiz.

VEBA - Bakarsın, kendine güven de yomlur günün birinde... İnsanoğlu sanıldığından daha zekidir. *(Uzaklardan koşuşmalar ve boru sesleri duyulur.)* İşitiyor musunuz? Talihim yeniden açılıyor. Başkalarının yaralarını gör* roeyen, hareketsizliğe ve unutuşa susamış eski efendileri* nız geri geliyor. Sersemliğin elde edeceği kolay yenği karşısında bütün hevesiniz kırtacak. Katı yüreklilik insanı başkaldırıya, sersemlikse bıkkınlığa götürür. Yaşasın bana yol açan sersemler! Gücüm de, umudum da onlardan gelir! Günün birinde bütün özverileri boş sayar, şu pis baş kaldın çığlıklarını atmaktan vazgeçersiniz belki. O gün, köleliğin kesin sessizliği içinde egemen olacağım işte. *(Güler.)* Bir mat işi bu, öyle değil mi? Üzmeyin tatlı canınızı, benim de ainmı keçilerinki gibi yine doğrudur.

Dibe doğru yürür.

BN. YAZMAN - Ben sizden yaşlıyım, ayrıca sevginin de inatçı olduğunu bilirim.

VEBA - Sevgi mi? O da nesi?

Çıkar.

BN. YAZMAN - Kalk bakalım kızım! Yoruldum artık. Bitirelim su isi.

*Victoria kalkar. Aynı anda Diego yıkılır.
Yazman hanım loş kesime doğru geriler.
Victoria Diego'nun üstüne kapanır.*

VICTORIA - Ah, Diego, ah! n'ettin mutluluğumuzu?
DİEGO - Elveda, Victoria. Hoşnudum.
VICTORIA - Deme öyle, sevgilim, deme. Erkeklerle özgü,
korkunç bir söz bu. *(Ağlar.)* Hiç kimse öldüğüne sevinme
hakkına sahip değildir.
DİEGO - Ben seviniyorum, Victoria. Gerekeni yaptım.
VICTORIA - Hayır. Yukarıya aldırmandan seçme yapmalıydın.
Dünyaya yeğlemeliydin beni.
DİEGO - Ölümlle uzlaştım, bu da benim gücüm. Ama bu, her
şeyi silip süpüren bir güç, mutluluğa yer yok onun içinde.
VICTORIA - Bana neydi senin gücünden? Bir erkeği
seviyordum ben.
DİEGO - Kupkuru yaptı bu kavga beni. İnsana benzer yanım
kalmadı, iyi ki ölüyorum.
VICTORIA - *(üstüne kapanır)* Öyleyse, beni de al!
DİEGO - Hayır, dünyanın sana gereksinmesi var. Kendisine
yaşamayı öğretsinler diye gereksinmesi var kadın lanmıza.
Bizler ölmekten başka bir işe yarayamadık.
VICTORIA - Ah, ah! Ne kolaydı sessizce birbirimizi sevmek,
çekilmesi gereken acıyı çekmek! Bin kere razıydım korkuna.
DİEGO - *(Victoria'ya bakar)* Bütün ruhumla sevdim seni.
VICTORIA - *(bağır bağır)* Yeterli değildi. Hayır, hayır!
Yetmezdi o kadan! Tek başına ne yapayım senin ruhunu?

Yazman Hanım elini Diego'ya uzatır.

Can çekişme sözsüz oyunu başlar. Kadınlar koşup Victoria'nın çevresini alırlar.

KADINLAR - Vah zavallı Diego! Vah vücutlarımızdan kaçanlara! Hele hele yüzüstü bırakılan, o boş gururlarıyla değiştirmek istedikleri dünyanın yükünü yıllarca omuzlannda taşıyan bizlere! Ah, ah! Madem her şey birden kurulanmıyor, hiç değilse sevgi ocağını koruyalım! İster veba gelsin, ister savaş, bütün kapıları sımsıkı örtüp, sizlerle omuz omuza, sonuna dek dayanacağız! İşte o zaman, şu kimsiz kimsesiz, bol lâflı ölümün yerine, hep birlikte can vermenin tadını tadacaksınız, sizlerle bizler sevdamın o müthiş ateşinde kavrulacağız! Ama erkekler düşünceyi sevgiye yeğ tutar. Analarından kaçır, yavuklularından kopar, bilinmeyen serüvenlere atılır, yara almadan yaralanır, kargışız bıçaksız vurulurlar, birtakım gölgeleri kovalar, tek başlarına türkü çağırır, dilsiz gökyüzü altında olanaksız bir birlik arar, yalnızlıktan yalnızlığa koşup en sonunda, ıssız çöllerde can verirler!

*Diego ölür.
Rüzgâr biraz daha güçlü eserken, kadınlar yakılmaya başlarlar.*

BN. YAZMAN - Ağlamayın, kadınlar, ağlamayın. Toprak ana kendisini sevmiş olana yumuşacık gelir.

*Çıkar.
Victoria ile kadınlar, Diego'yu alıp deniz kıyısına götürürler.
Sahnenin gerisinden gelen gürtültiler belirginleşmiştir.
Yeni bir müzikle birlikte, Nada belirir*

surlar üzerinde.

NADA - Geliyorlar! Eskiler, öteden ben başımızda bulunanlar, taşlaşmış olanlar, insanın yüreğine su serpenler, huzur vericiler, bir boka yaramazlar, ince yağcılar, sizin anlayacağımız, durmuş otumuş, verimli, kökten kazanmış gelenek geliyor! Herkes derin bir oh çeksin, her şeye yeniden başlayabileceğiz. Tabii, sıfırdan. İşte minicik hiçlik terzileri, boyunuza poşunuza göre giysiler dikecekler size. Ama sakın kıpırdamayın, en iyi yöntem onlanıktır. Durdurdu diledi getirenlerin ağzını tıkayacak yerde, kendi kulaklarını tıkırlarlar. Eskiden dilsizdik, şimdi sağır olacağız. *(Borular çalınır.)* Dikkat, dikkat, tarihi yazanlar geri geliyor. Kahramanlarla uğraşacağız yine. Serin yere kapatacağımız hınzırlar. Döşemelerin altına. Sakın yakınmaya kalkmayın; döşemelerin üstündeki toplum sözün en gerçek anlamıyla karman çorman. *(Dipte, birtakım sözsüz törenler yapılmaktadır.)* Bakın, bakın, ne yapıyorlar dersiniz: Birbirlerine nişan takıyorlar. Nefret şölenleri sürekli, yorgun bitkin yeryüzü ölü darağaçlarıyla kaplıken, sizlerin doğru insan dediklerinizin kanları dünyanın duvarlarında parıldarken, n'apıyor bizimkiler, birbirlerine nişan takıyorlar! Sevinin hanımlar .beyler, sizlere de birer ödül söylevi çekilecek yakında! Ama söylev kürsüsü karşınıza dikilmezden önce, sizlere ben bir iki laf etmek istiyorum. Kendisi istemediği halde sevdiğim adam, her şeyini yitirerek can verdi. *(Balıkçı Nada'nın üstüne yürür. Muhafızlar engel olur.)* Gördün mü, balıkçı, hükümetler değişir, polis kalır. Demek ki adalet denen bir şey var yeryüzünde.

KORO - Hayır, adalet yok, ama birtakım sınırlar var. Ve hiçbir şeyi kurala bağlamayacaklarını öne sürenler de, tıpkı her şeye çekidüzen vermek isteyenler gibi, bu sınırları çiğnerler. Açın kapıları, tuz ve yel gelip antsın kentini yüzünü.

Kapılar açılır, rüzgâr gittikçe artan bir hızla eser.

NADA - Var elbet bir adalet, miğdemi bulandıran bir adalet. Evet, her şeye yeniden başlayacaksınız yakında. Ama bensiz. Kusursuz suçlu yaratma konusunda bana güvenmeyin sakın, kara düşüncelere dalma erdemi yok bende. Ey kocamış dünya, çekip gitme zamanı geldi. Sulann yoruldu, nefretleri soğudu, buz gibi oldu. Çok şey biliyorum aruk, horgöri bile vâdesini doldurdu. Hoşçakalın, yiğit insanlar, günün birinde, insanoglunun bir hiç, Tanrı'nın yüzününse korkunç olduğunu öğrendikten sonra yatanamayacağım Öğrenirsiniz elbet.

Rüzgâr fırnaya dönüştüğü anda, Nada koşar, surların ucundan kendini denize atar. Bahkçt ardından koşar.

B ALIKÇI - Suya düştü. Kabaran dalgalar onu kaldırıp kaldırıp indiriyor, yelemi arasına gömüyorlar. Tuz doluyor o yalancı ağza, yakında hepten susacak. Bakın, Manisa lâlesine dönüştü azgın deniz, öcümüzü alıyor. Bizim yenmeze öfkeleniyor. Denizadamlannın, yalnızların birleşmesini haber veriyor. Ey dalgalar, ey deniz, ey başkaldıranların yurdu, kavgadan yılmayacak halkın kanasında. Sulann acısıyla beslenen o dev gibi dalga silip süpürecek iğrenç kentlerinizi.

PERDE